ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 21 mei 2016

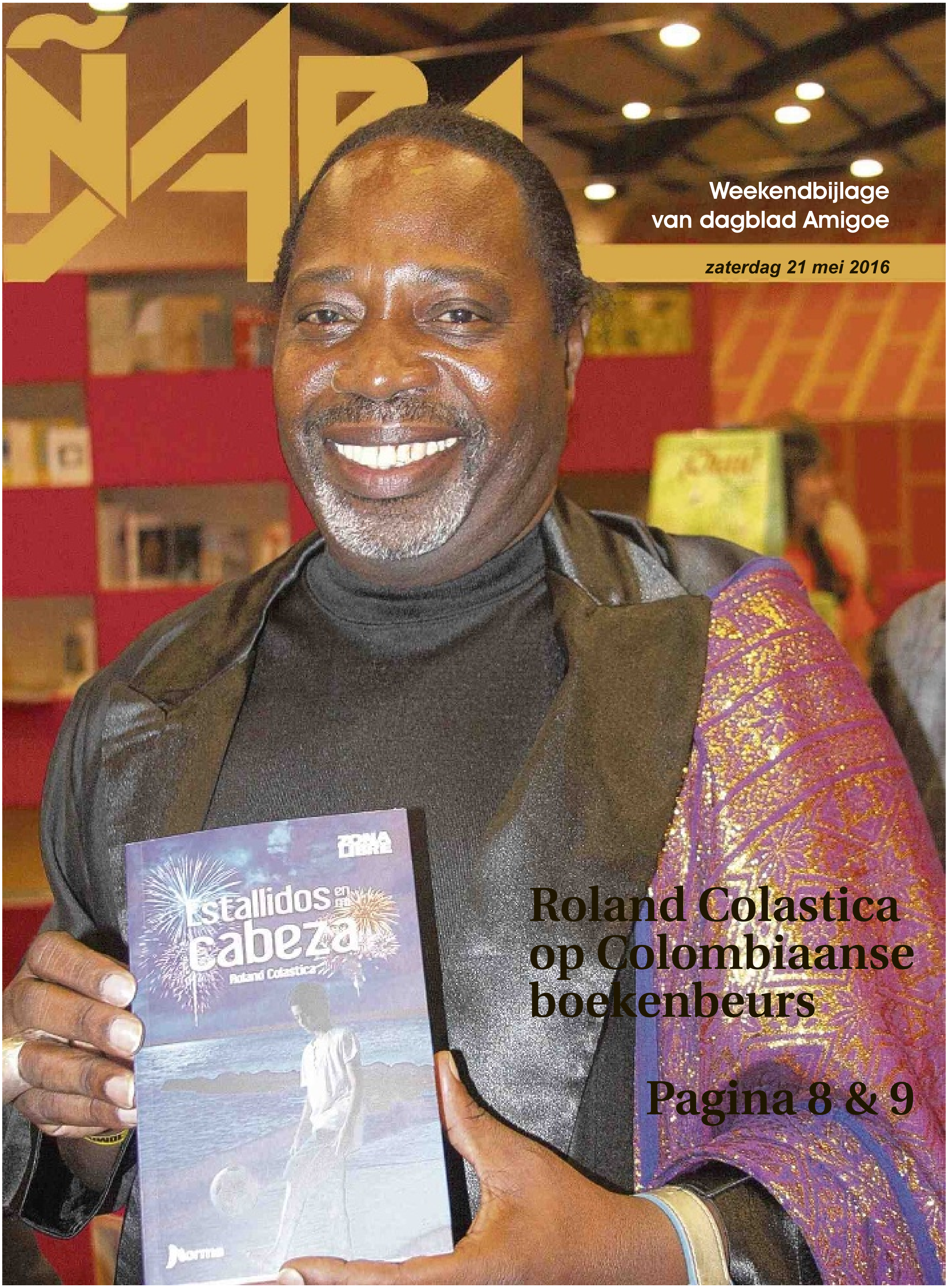

Roland Colastica op Colombiaanse boekenbeurs

Pagina 8 & 9

Inhoud

Voorpagina	1
Inhoud	2
Uitgelicht	3
Coachings-praktijk	4
Riba Kaya	5
Literatuur	6 & 7
Roland Colastica	8 & 9
Management	10
Eten & drinken	11
Boek over Miguel Pourier	12 & 13
Recht	14
Puzzels	15
Work & Travel	16

Foto van de week.

Deze mooie kippenfamilie had haast om via de tuin van Humprey Plantijn naar de buren te gaan. Hij wist ze nog net op de gevoelige plaat vast te leggen

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

CORRECTIE Ari Manse

VORMGEVING Wendela Ataliede
Oscar Vanegas

Aan deze Ñapa werkten mee:

Ingemara Bak
Monique Casimiri
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Quito Nicolaas
Harley Offerman
Niki Smiet
Elton Sint Jago
May Voges
Miriam de Windt
Ken Wong
Nelly Rosa
Jan de Ruijter

Thuis.

Opiniepeilingen

Monique Casimiri

Er zijn in Nederland geregeld opiniepeilingen. Zo ook om te kijken welke politieke partij de grootste zou zijn als er nu verkiezingen zouden zijn. Volgens de laatste peilingen staat de PVV er het beste voor. Deze partij van Geert Wilders zou de grootste zijn. Groot in ego zeker. Helaas ook groot in het aantal kiezers dat hem en zijn ideeën wel ziet zitten. Ideeën die er niet om liegen. Iedereen die anders is of anders denkt en van buitenlandse afkomst is moet maar vertrekken. Terug naar zijn eigen land. Zeker als deze mensen enige kritiek uiten op Nederlandse gewoontes. Dat die gewoontes soms meer dan 100 jaar oud zijn en meer dan gedateerd zijn, doet er niet toe. Het feit dat iemand van buitenlandse afkomst hier commentaar op heeft is reden genoeg voor Wilders om te scanderen dat deze een persona non grata is en terug moet naar zijn eigen land. Dat dat eigen land voor de meesten gewoon Nederland is doet er niet toe. Dan moeten ze maar terug naar het land van de opa's en oma's. Jammer genoeg heeft hij het nooit over één persoon. Als één Marokkaanse jongen iets gedaan of gezegd heeft dat volgens hem niet door de beugel kan, dan moeten alle Marokkanen terug. Dat er een paar zeer rotte appels rondlopen op deze aarde en vanuit de islam hun ideologie goedpraten, is voor Wilders reden om alle islamieten te verbannen uit Nederland. Dat Geert Wilders hier zo over denkt vind ik eng. Dat veel Nederlanders hier ook zo over denken vind ik nog veel enger. Ik zie het niet alleen terug in de peilingen met statistische cijfers, ik lees het ook terug op social media. Ik wil niet eens herhalen wat daar allemaal wordt gezegd en geschreven. Meestal kies ik er heel bewust voor om het niet te lezen, maar af en toe betrap ik mezelf erop dat ik het toch doe. Ik krijg er een heel naar gevoel van en wil het liefste meteen verhuizen uit Nederland. De haat die mensen uitdragen, zo ongenuanceerd, heel zwart-wit, men gunt een ander niets. Als het aan deze groep mensen ligt heeft Nederland straks geen 17 miljoen mensen meer, maar 13 miljoen. Zij roepen onder andere dat alle Turken terug moeten naar Turkije. Zeker nu de Turkse premier Erdogan een soort van kliklijn in het leven lijkt te hebben geroepen. Voor voor deze mensen dat alle Turken slecht zijn. Maar de enigen die richting Turkije lijken te reizen zijn deze mensen zelf. Het slechte weer in Nederland heeft ze doen besluiten om daar het mooie weer op te zoeken. Misschien krijgen ze dan toch nog gelijk met hun 13 miljoen mensen. Als we nu eens doen wat Wilders wil: we gooien de grenzen dicht. Er komt niemand meer binnen vanuit Turkije. Dan snijdt het mes aan twee kanten. Wij zijn van die negatieve, haatdragende mensen af en Wilders heeft geen achterban meer, zodat de opiniepeilingen een andere uitslag zullen laten zien. Gauw, sluit de poorten, het is nu nog vakantie. Nu kan het nog.

Uitgelicht.

De kunst van ontwikkeling

Ontwikkelingsbank Korpodeko vierde vorig jaar het dertigjarig bestaan. In samenwerking met Landhuis Bloemhof is er nu een groepsexpositie 'Desaroyo' waarin kunstenaars hun visie geven over hoe Curaçao zich de komende dertig jaar ontwikkelt. De kunstenaars hebben dit heel verschillend opgevat en het resultaat is nog tot en met 4 juni te bezichtigen bij Landhuis Bloemhof.

Foto's: **Ken Wong**

VERHALEN UIT DE COACHINGSPRAKTIJK

Niki Smiet is coach/organisatieadviseur bij 3C Constructive Coaching & Consulting
info@3ccoachconsult.com
www.3ccoachconsult.com
Tel. 540 26 15

De strijd om de tijd

Jaren geleden werd me gevraagd om in-house trainingen te geven bij een succesvol bedrijf op het gebied van timemanagement.
De directie ergerde zich enorm aan medewerkers die te laat kwamen, zich niet aan afspraken hielden en niet konden plannen. Zo kwam hun bedrijf toch nooit vooruit?
Toen ik die vraag kreeg had ik zelf al in 2003 al kennisgemaakt met timemanagement in de vorm van een korte workshop. Destijds was ik nog clustermanager in Nederland en vond het maar vervelend: timemanagement? Daar had ik – als drukbezette leidinggevende – toch zeker helemaal geen tíjd voor!? Maar na die korte workshop waren mijn ogen geopend en vanaf dat moment werkte ik trouw met mijn mindmap aan mijn wekelijkse planning.
Dus: ik begon heel optimistisch aan de reeks trainingen voor het Curaçaose bedrijf. Na het gezamenlijk zingen van een aantal tijdgerelateerde liedjes opende ik steevast gekscherend met de vraag ‘wie van de deelnemers vanochtend hiernaartoe was gereden met het gevoel toch zeker geen tíjd te hebben voor een training timemanagement?’. Altijd goed voor een gulle lach en om de vooroordelen maar vast weg te nemen.
Maar wat ik flink onderschat had, was dat timemanagement helemaal geen lichtvoetig onderwerp was voor velen. Sterker nog: meerdere deelnemers werden emotioneel, uitten hun frustraties en gaven aan dat tijd hun grootste vijand was. Er kwamen allerlei issues bloot te liggen: overbelaste medewerkers, onderpresteerders, overspannenheid, doorgeslagen perfectionisme, overwerken en gebrekkige assertiviteit.
Het zal geen verrassing zijn dat ik vervolgens voor langere tijd aan het bedrijf verbonden bleef, ditmaal als timemanagementcoach. Ik begon op diverse afdelingen medewerkers individueel en in groepen te coachen en leerde toen heel waardevolle lessen, waarvan ik nu in mijn werk nog dagelijks profijt heb.
Timemanagement is op zich geen beladen onderwerp, maar het begrip ‘tijd’ en dan met name het gevoel van geen of te weinig tijd, is dat wél. Bovendien zijn problemen met timemanagement bijna nooit op zichzelf staand: er liggen meestal dieperliggende problemen onder. Wat te denken van de medewerkster die door haar perfectionisme en faalangst alle stukken meerdere keren nakeek, en van zichzelf geen fouten mocht maken? En van de leidinggevende die zijn tijd zo strak en efficiënt indeelde, dat hij geen tijd meer had voor het begeleiden van zijn teamleden? Of van de medewerker die maar geen structuur in de dagen kreeg naar aanleiding van verborgen concentratieproblematiek? Verder waren daar nog de procrastinators (uitstellers), de laatkomers, de mensen die geen fouten durven toegeven en zij die geen ‘nee’ kunnen zeggen.
Tijdens persoonlijke gesprekken en gerichte coaching on the job heb ik goed in kaart kunnen brengen wat de link tussen bovenstaande zaken en problemen met timemanagement is. En welk effect dit heeft en ook, dat er wel degelijk iets aan te doen is! Het is niet zo dat mensen van de voormalige Antillen allemaal slechte timemanagers zijn, zoals weleens wordt beweerd. Wel heersen er regelmatig geheel eigen opvattingen over het begrip tijd, die enerzijds cultureel bepaald zijn, maar ook door opvoeding, overtuigingen en persoonlijke talenten en -problematiek. Dat is in bijvoorbeeld West-Europese landen niet anders. Maar als er effectief begeleid wordt en er voldoende aandacht is voor bevordering van de twee P’s (Plannen & Prioriteren) dan kom je een heel eind, ook – of misschien wel juist – op Curaçao.

Tegenwoordig gebruik ik de term timemanagement wat minder en spreek ik steeds vaker over persoonlijke effectiviteit. Stephen R. Covey schrijft daar uitvoerig over in zijn bestseller ‘The 7 habits of highly effective people’ (1989). Zijn visie op het managen van je tijd ter bevordering van de persoonlijke effectiviteit is:
– Ieder mens heeft een verschillend karakter en prioriteiten
– Staar je niet blind op takenlijstjes met vastliggende tijdsschema’s
– Leer vaststellen welke resultaten jij belangrijk en urgent vindt
Als tips geeft hij aan selfmanagement toe te passen:
– Waar ben je naar op weg (doel)?
– Wanneer ben je tevreden (bereikte resultaten)?
– Bepaal je sleutelrollen in het leven
– Welke resultaten wil je in die rollen bereiken?

Als coach ben ik inmiddels al bij vele bedrijven en particuliere coachees geweest om te ondersteunen bij het managen van tijd, en het bevorderen van de eigen- en bedrijfseffectiviteit. En na het afnemen van een goede timemanagementanalyse en een combinatie van coaching on the job en personal coaching – waarbij de focus ligt op weektaken en de planning en het prioriteren daarvan, persoonlijke doelen en inzichten ontwikkelen, en het opheffen van persoonlijke blokkades en ineffectief gedrag – zijn de resultaten vaak sterk verbeterd.
Ik ben het overigens helemaal met Covey eens dat bedrijven moeten oppassen om niet te veel taak- en tijdsstandaarden vast te leggen, maar dat kwaliteit, bedrijfsbelang en menselijkheid het uitgangspunt blijven. Want of je nou volgens de Posec-, Pareto-, Eisenhower- of Clean Desk-principes werkt: ieder mens is anders en ieder mens heeft zijn eigen dag- en leefritme. Wat werkt voor de één, werkt mogelijk niet voor de ander.
En dat is het mooie van coaching: je kunt analyseren, differentiëren, (individuele en groepsgerichte) processen volgen en samen de juiste doelen, koers en aanpak bepalen. Medewerkers voelen zich tijdens zo’n timemanagementtraject begrepen en de managementteams weten beter wanneer en hoe ze moeten motiveren, ingrijpen en (bij)sturen. Kortom: het siert bedrijven als ze daadwerkelijk willen investeren in hun medewerkers en durven kiezen voor begeleiding bij dergelijke veranderprocessen.
De essentie van timemanagement is te zorgen dat jij de baas blijft over je eigen tijd, in plaats van omgekeerd. Maar een citaat van Michael Altshuler verwoordt het nog treffender: “The bad news is: time flies. The good news is: you’re the pilot!”

Beschaving af te meten aan omgaan met dieren?

Het Openbaar Ministerie heeft aangekondigd harder te gaan optreden tegen dierenmishandeling. Mahatma Gandhi heeft gezegd: "De beschaving van een samenleving valt af te meten aan de wijze waarop ze omgaat met dieren." De Ñapa vroeg een aantal mensen of ze zich kunnen vinden in deze stelling.

Riba Kaya

Tekst en foto's: **Judice Ledeboer**

Jan van Exel (73)
Ik ben het helemaal eens met die stelling dat de beschaving van een samenleving valt af te meten aan de wijze waarop ze omgaan met dieren. Als mensen goed omgaan met dieren en de natuur, gaan ze ook goed om met de mens. Je moet respect hebben voor alles dat leeft. Er is misschien wetgeving inzake de verplichting om goed voor dieren te zorgen, maar wordt die wet gehandhaafd? En zijn er sancties op het niet goed verzorgen van dieren en erger, mishandeling? Waarom mishandelen mensen dieren? Is dat vanuit machtsgevoel?
We hebben hier bijvoorbeeld kettinghonden. Die worden gebruikt om te waken. Overdag zitten ze de hele dag in een hok aan een ketting. Soms hebben die honden wonden in hun nek van die kettingen. Het komt ook voor dat honden geen schaduw hebben en geen water. Is dat om die honden vals te maken? Ik heb wel eens gehoord dat de politie als ze dat zien een briefje in de bus doet om de mensen erop te wijzen dat een hond aan een ketting een vorm van mishandeling is. Maar waarom hebben mensen zo'n kettinghond? Je kunt een hond toch ook los laten lopen? Het gaat om respect voor de mens, de dieren en de natuur. Daar begint het mee.

Alvienne Leal (26)
Ik ben het met Ghandi eens. We hebben veel te veel honden in het wild rondlopen. Ik ben persoonlijk niet zo gek op dieren. We hebben thuis wel een hond en vissen en vroeger hadden we parkieten. Die vond ik wel leuk. De hond is van mijn vader. Hij is een dierenvriend en zorgt ook goed voor onze hond. Ik vind dat als je niet van dieren houdt, je dan geen dieren moet nemen. En blijf van dieren af. Ik vraag me af waarom mensen een dier nemen en er dan niet voor zorgen. De overheid zou meer moeten doen aan campagnes om dierenmishandeling tegen te gaan. Ik weet niet zo snel hoe, maar meer bewustwording over dieren zou goed zijn.

Mariëll Inocente (53)
Ik houd van dieren, vooral van katten. Ik heb thuis acht katten. Als je niet van dieren houdt moet je geen dieren nemen. Veel mensen nemen dieren om zich veilig te voelen, niet omdat ze echt om die dieren geven. We zijn hier op de aarde van God, en daar zijn dieren ook welkom, zij leven ook. Ik ben gek op mijn katten. Ik heb katten genomen omdat ik bang ben voor slangen. Ik woon dicht bij de kunuku en daar zijn slangen. Sinds ik die katten heb heb ik geen last meer van slangen, leguanen, hagedissen, konijnen en kakkerlakken. Als ik uit mijn werk kom praat ik met mijn katten. Ik vraag ze hoe de dag is geweest en ik vertel over mijn werk. Ze krijgen drie keer per week melk en vier keer per dag eten. En als ik jongen heb voed ik ze soms bij met een flesje. Ik vind katten heel erg hygiënische dieren. Ze houden zichzelf goed schoon. Mijn katten zijn gewoon heel erg verwend en ik houd heel veel van ze.
Ik vind het goed dat het Openbaar Ministerie optreedt tegen dierenmishandeling. Volgens mij zijn er tegenwoordig wel minder zwerfhonden. Ik zie er in ieder geval minder. In mijn eigen omgeving zie ik mensen wel goed met dieren omgaan. Ze zorgen voor de dieren.

Alvienne Leal (26)
Ik ben het met Ghandi eens. We hebben veel te veel honden in het wild rondlopen. Ik ben persoonlijk niet zo gek op dieren. We hebben thuis wel een hond en vissen en vroeger hadden we parkieten. Die vond ik wel leuk. De hond is van mijn vader. Hij is een dierenvriend en zorgt ook goed voor onze hond. Ik vind dat als je niet van dieren houdt, je dan geen dieren moet nemen. En blijf van dieren af. Ik vraag me af waarom mensen een dier nemen en er dan niet voor zorgen. De overheid zou meer moeten doen aan campagnes om dierenmishandeling tegen te gaan. Ik weet niet zo snel hoe, maar meer bewustwording over dieren zou goed zijn.

‘Wife’ neemt lezer mee op zware wandeling

Voor haar poëziebundel ‘Wife’ ontving Tiphanie Yanique van de Virgin Islands dit jaar de Bocas poëzieprijs.

Tekst: **Brede Kristensen**

Bocas poëzieprijs voor Tiphanie Yanique

“Ik wil mijn Diego overleven. Mijn eigen lelijke oudere man die me verlaagt, en me liefheeft als een foto. Die me alleen liefheeft als ik gehoorzaam, zoals een klikje, zoals een glimlach, een ‘say cheese’. Hij houdt van zijn eigen zwangere buik.” Zo verwoordt ze haar tegenstrijdige gevoel in ‘To fall or fly’.

Dat gaat dan zo nog een tijdje door tot ze bij de waarheid komt: “Ik wil hem helemaal niet overleven. Voor mijn Diego wil ik sterven. En ik wil dat men mij zo zal herinneren. Maar ik ben zijn angst om te vliegen vergeten. Vliegen betekent vallen en vallen betekent liefde. Ik verlang naar dat beeld… wacht even: dat is Diego die daar de hoek om komt. Nee, nee, het is slechts mijn eigen reflectie. Plaats de spiegel in een lijst. Ik ben het. Ik ben het alleen en helemaal.”
Dergelijke zinnen, innerlijke ambiguïteit uitdrukkend, horen bij Tiphanie Yanique. Waan, werkelijkheid, verlangen en verslagenheid met elkaar verweven. Zo is zij, zo is ze helemaal. Ze ontziet zichzelf niet en de ander evenmin. Er zit iets Frida Kahlo-achtigs in haar. Iets magisch-realistisch ook. Haar dictie is cru en direct, wat voor sommige lezers wel even wennen is. Bovendien zeer vrij.

Korte titel

De variatie van aandacht is groot, de richting van de aandacht geconcentreerd op één punt: ‘Wife’. Korter kan een titel van een dichtbundel moeilijk zijn. Duidelijker was wellicht geweest: ‘To be wife’. Want daarover gaat het. In een stuk of zestig gedichten worden vele mogelijke ervaringen van verscheurdheid en boosheid, verlangen en illusie, deceptie en ongemak, en vooral van vrees en voorgevoel, koelbloedig realistisch onder ogen gezien, besproken, betreurd en bezongen soms.

De dichteres lijkt gedreven door een heilige overtuiging dat het slechtste wat een mens kan overkomen, zichzelf voor de gek houden is. Bijvoorbeeld door de rol van ‘vrouw’ te spelen, zoals mannen dat kennelijk graag zien. Of misschien toch niet zien, terwijl ze het in wezen of in het geheim wel zo zien. We zouden het feministische dichtkunst kunnen noemen. Maar afgezien van een hilarisch ‘essay’ over ridicule seks, schuilt er weinig programmatisch in deze gedichten. Die label past niet helemaal. De bundel is vooral heel anders. Origineel mag ook gezegd worden.
Laat ik maar meteen de sterke kant ervan benoemen. Yanique blijft bij zichzelf. Ze gaat uit van haar eigen ervaring. Of verbeelde ervaring. Is er een wezenlijk verschil? Toch maakt haar dat niet kwetsbaar. Het lijkt haar zelfs sterker te maken. Met deze schijnbare tegenstelling wordt de lezer voortdurend geconfronteerd. Wie sterk is durft kwetsbaar te zijn en wie kwetsbaar durft te zijn is sterk.

Iets spannends

De bundel heeft iets spannends omdat er telkens nieuwe gezichtspunten worden geboden vanuit nieuwe perspectieven. Het is zoiets als een wandeling door onbekend rotsachtig gebied. We kennen het van foto’s, maar we hebben er zelf nooit gelopen. Nu worden we lijfelijk meegenomen en merken we hoe grillig scherp de bodem is, hoe moeilijk bereikbaar de rotstoppen, hoe duister diep de afgronden, hoe mysterieus de vergezichten.
De wandeling is zwaar, het lopen is zwoegen. Slechts hier en daar worden we in een wat meer lichtvoetige poëtische stemming gebracht. Bijvoorbeeld als we tussen de bomen ineens Vladimir Nabokov ontwaren. Hij merkt op: “Alle bomen zijn pelgrims. Zij hebben een Messias, die ze zoeken.” Dan herinnert zij zich: “Liefde, ik herinner me, we waren bomen. We bogen en vereerden elkaar.” Prachtig alsof de goden met ons zijn, maar eeuwig zal het niet duren. “Gauw zal alles uitbreken de vrijheid tegemoet. Zelfs de bomen.”

Gewaarschuwd

Van meet af aan waren we gewaarschuwd. “De vrouw is als een eiland met veel dat gevaarlijk is, levend ergens onder de oppervlakte. Mooie dingen zijn er ook, maar die zijn het gevaarlijkst. De ruimte die ze in beslag neemt is een ruimte waarin ze niet kan bestaan.” Dat kan niet goed gaan dus. Even verder krijgen we als uit een woordenboek additionele informatie: de vrouw als echtgenote en de vrouw als vriendinnetje. Zoals in: “Ze is mijn echtgenote, niet mijn vriendinnetje en dus kreeg ze met kerstmis geen bontjas. Nee, ik kocht een stofzuiger voor haar.” Waarna uitdrukkingen als ‘wifey, ‘get wife’, ‘to wife’ volgen. Het ontvangen van een ring wordt vergeleken met een lasso om je nek krijgen. De rest laat zich wel zo’n beetje raden.
Doorlezend begint het bij de lezer te dagen. De verliezer wordt winnaar. De zwakkere is de sterkere. Wie geniet het voorrecht de ander te verlaten als het uitkomt? Zoonlief hopt van de ene vrouw naar de andere. Zodra het spannend wordt, drukt hij zijn snor. Verantwoordelijkheidszin kent hij niet. Zijn moeder ziet het allemaal gebeuren. Dan gaat hij op zoektocht. “Verbergen ze zich? Zijn ze misschien dood? Nee, toch niet, ze zijn er gewoon vandoor gegaan, weg van hem…” Het knaagt aan hem. Hij ziet de afgrond gapen. Zo, dat heeft de dichteres dus mooi even omgedraaid. De moeder begrijpt het goed. Zijn bewustzijn blijft beneveld. Zoals dat van heel veel mannen.
Maar even later blijkt dat het vrouwelijk bewustzijn ook niet altijd helder is. In ‘Everybody needs a white husband’ slingert ze de lezer heen en weer. “Om te kunnen schijnen, is bleekmiddel geen overbodige luxe. Hoe kom je anders aan een baan? Heb je honger, heb je dorst? Hij vindt wel een oplossing. Een man is een

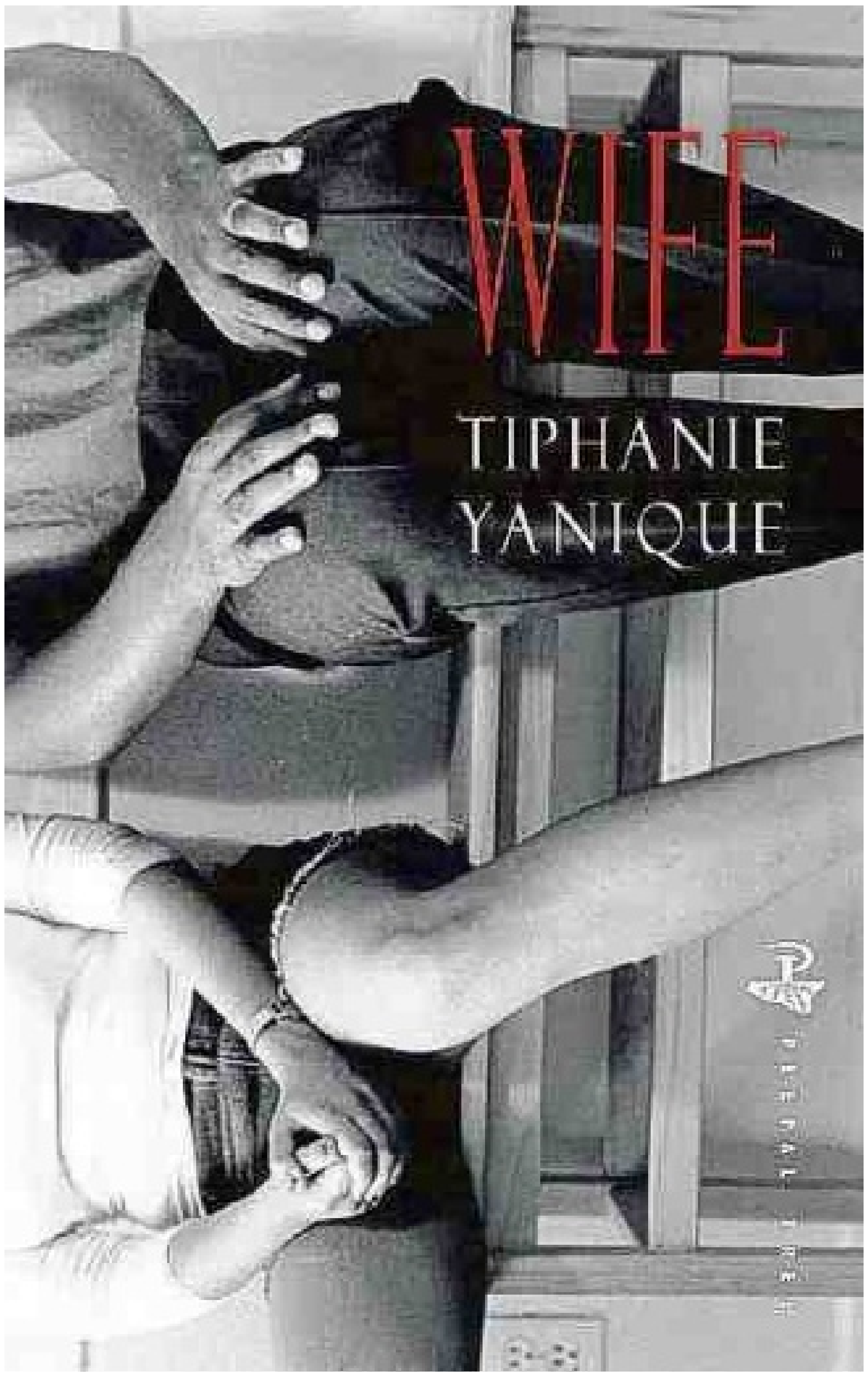

trofee of een witte vredesvlag. Maar de kunst is hem te laten gaan." Zorg in ieder geval dat 'je perverse schaamhaar een afdruk op zijn facie laat'. "Iedereen weet toch dat het een symbool is sterker dan een trouwring."
Enkele pagina's later lezen we dat 'vrouwen sufferds zijn', en stelt ze vervolgens vast dat 'alleen de mannen dit zien'.
Een kritische opmerking lijkt me hier wel op zijn plaats. Is dat zo? In sommige gevallen ongetwijfeld, maar in de meeste gevallen juist niet, zou ik denken. Alles heeft twee kanten. Sterk en zwak, suf en slim, naïef en geraffineerd, bewust en onbewust. Daarom voldoen stellingen zo slecht. Terwijl mannen bepaalde suffigheden gemakkelijk opmerken zijn ze blind voor geraffineerdheden.
Doorgaans heeft juist Yanique daarvoor een scherp oog.
Het gedicht 'A prelude to divorce in a happy marriage' vangt aan met de stelling dat weliswaar niemand het gelooft, maar dat het toch zo is dat we van weinig nut voor elkaar zijn, 'eerst waren we als natte lucifers, toen we nog hoopten dat er iets zou knetteren, zou oplichten en voortduren'. Hoe konden we zoiets hopen of bedenken? Dit gedicht wordt gevolgd door 'Eight weeks as Frida' (ja Frida laat haar niet los) dat zo eindigt: "Lichaam als vrouw, alsjeblieft, ga zitten, ik zie voeten in een neus, bloed in het hoofd. Ik zeg: sta op. Ik zeg: wederopstanding."
De bundel is knap gecomponeerd. De zware wandeling door het grillige landschap brengt de lezer ten slotte bij de vraag of een mens wel ergens een 'thuis' heeft. Het laatste gedicht is een reflectie op het traditionele bruiloftslied van de Virgin Islands, de eilanden waar Yanique vandaan komt. Waar horen we thuis? Wie horen we toe? Aan wat en wie zijn wij gebonden? Wat is het dat ons 'maakt'? Wonderlijke vraag. "Dat wat je maakt, zal maken dat je tot jezelf behoort. Je zegt: ik ben, en je noemt je eigen naam." Maar het loopt toch allemaal niet af zoals je denkt. Want het eind van het liedje is dat we inheemsen voor elkaar worden. Bijgevolg: "Je zegt: ik ben van jou. Ik eis je op", zijn de laatste woorden. Commentaar lijkt me overbodig.
De bundel wordt besloten met een brief aan een vriend en aan haar echtgenoot. Het is een brief vol dubbelzinnige symbolen, zeker de moeite van diverse reflecties waard, eindigend met een blik op de toekomst. "De toekomst is slechts een heuveltop verderop voor wie zijn condoom of cape wil afdoen, of waarmee wij mensen ons ook plegen te bedekken wanneer we bang zijn… Veel liefs…"
Kortom een zware en heftige wandeling. Wat kunnen we verder van haar verwachten? Hiervoor schreef ze de veelgelezen en geprezen roman 'Land of Love and Drowning' (2014 en eerder in de Ñapa besproken). Meer opwekkende lectuur is denkbaar. Het valt te hopen dat ze niet als J.C. Bloem, met wie ze wel verwantschap toont, in bijkans totale zwartgalligheid gaat ronddolen. Wellicht dat ze ons een volgende keer uitnodigt voor een wandeling door een minder onherbergzaam en zonniger gebied. Desalniettemin een indrukwekkende en veel te denken gevende bundel.

Tiphanie Yanique, Wife, Peepal Tree Press, 2015 (vertaling dichtregels BK)

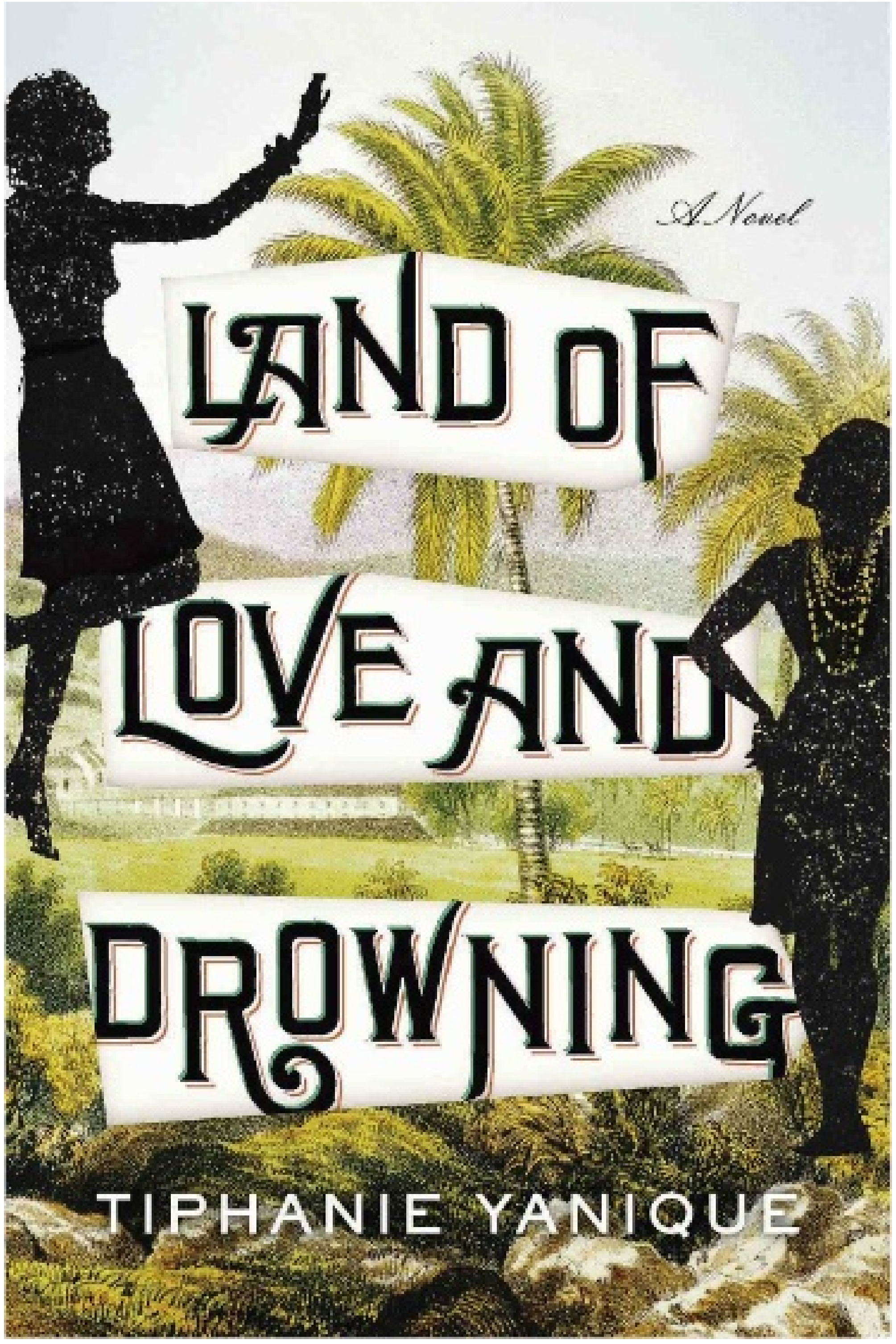

Letra

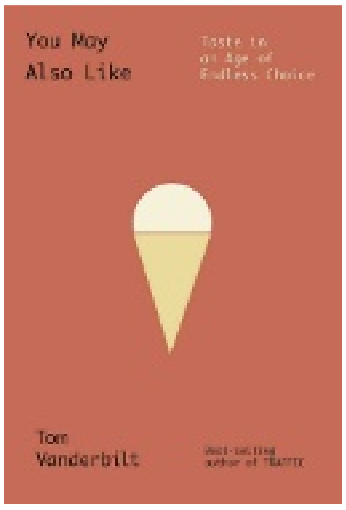

Tom Vanderbilt

Van Tom Vanderbilt verscheen een uiteenzetting over smaak en smakeloosheid: You May Also Like: Taste in an Age of Endless Choice. Eerder schreef hij over nucleaire 'ambities' en het waanzinnig riskante van zo'n ambitie. Vervolgens over verkeer: Traffic: Why We Drive the Way We Do (and What It Says About Us) Veel dus.
En nu over smaak en de culturele betekenis van smaak en de commercialisering van smaak. Een jonge statuszoeker schaft zich bijvoorbeeld een Porsche aan en parkeert hem ostentatief voor het café waar hij zijn vrienden wekelijks treft. Een van die vrienden roept uit: "Porsche… bad taste". Wie een beetje smaakgevoel heeft denkt toch minstens aan een Lamborghini… Waarop een andere vriend hem op het eerste gezicht bijvalt: inderdaad 'bad taste', want, en dan komt het, als je echt smaakgevoel hebt dan schaf je toch een ultrazuinige Fiat Panda aan. Wat dat precies met smaak te maken heeft is niet zo duidelijk. Het heeft eerder met maatschappelijk verantwoordelijkheidgevoel te maken. Eigenlijk gaat het boek ook helemaal niet over smaak, maar over bindingen met mensen, sterren vooral, en partijen met wie we ons graag identificeren en over 'smaak' als middel om aan verantwoordelijkheid te ontsnappen. Zo wordt smaak voorspelbaar. "Republicans listen to country music, Democrats to rap." Kort door de bocht, maar toch.
Nog belangrijker is 'smaak' als middel om te ontsnappen aan verantwoordelijkheid om serieus te kiezen. Eigenlijk gaat het erom zich te onderscheiden: 'distinction' (met uiteraard een verwijzing naar de socioloog Pierre Bourdieu die deze menselijke behoefte tot in detail heeft beschreven). Nu dus nog eens populair en op subtiele wijze kritisch.

Connie Palmen

Connie Palmen won vorige week de Libris Literatuur Prijs 2016 voor haar nieuwste roman 'Jij zegt het'. Hoofdpersonen zijn de Engelse dichter Ted Hughes en zijn tweede vrouw, de Amerikaanse dichteres Sylvia Plath die zelfmoord pleegde na het mislukken van haar huwelijk. Nu wilde het geval dat de eerste echtgenote van Ted Hughes ook zelfmoord pleegde nadat hun huwelijk in stukken lag. Is er een schroefje los in het brein van deze Ted? Zo vroegen heel veel mensen zich af. Fans van Sylvia koesterden zelfs wraakgevoelens. Hughes trok zich er schijnbaar niets van aan, Vlak voor zijn dood publiceerde hij Hughes Birthday Letters waarin hij het woord richt tot zijn vroegere geliefde en waarin de aard van hun verhouding een belangrijk onderwerp blijkt te zijn. Palmen heeft op basis daarvan haar nieuwe roman geschreven.
Eerder schreef zij al over verhoudingen die ze zelf had, met presentator Ischa Meyer (I.M., 1998) en politicus Hans van Mierloo (Logboek van een onbarmhartig jaar, 2009) Beide boeken verschenen na hun overlijden.
Ze probeert zich een voorstelling te maken van de verhouding tussen de twee dichters. Of die voorstelling klopt met de werkelijkheid ervan of eerder met haar eigen ervaringswerkelijkheid, is een vraag die zich continu aan de lezer opdringt. Over hun eerste ontmoeting, ooit in Cambridge in het jaar 1956, schrijft ze het volgende: "Wie zo een liefde begint, weet dat er in het hart van die liefde geweld en vernietiging schuilgaan. Tot de dood erop volgt." Wisten ze dat? Was er ergens een verborgen intuïtie die zich fluisterend kenbaar maakte, maar niet gehoord werd? De roman zal later in de Ñapa besproken worden.

Roland Colastica schittert op Colombiaanse boekenbeurs

Een plek bemachtigen op de grootste literaire beurs van Colombia, de Feria Internacional del Libro de Bogotá (FiLBO), is een buitenkans voor auteurs waar dan ook. Met meer dan 500.000 bezoekers en alle ogen van uitgeverijen op je gericht is het een kolossaal platform om naam te maken in Latijns-Amerika. Het Koninkrijk der Nederlanden mocht dit jaar als eregast een groep schrijvers meenemen die in Colombia in de schijnwerpers stonden. De Curaçaose auteur, performer en theaterregisseur Roland 'Ròi' Colastica was de enige schrijver die namens het Caribische deel van het Koninkrijk was uitgenodigd voor de FiLBO.

Tekst: **Nelly Rosa** Foto: **Ken Wong**

"De feria, die van 19 april tot en met 2 mei liep, was een enorme happening die veel indruk op mij heeft gemaakt", zegt Colastica wiens jeugdboek 'Vuurwerk in mijn hoofd' door het Nederlandse Letterenfonds ook uitgekozen was om voor dit evenement vertaald te worden in het Spaans.

Het spannende boek over de dertienjarige Jurcell ligt daar op de markt als 'Estallidos en mi cabeza' en kwam uit bij de Colombiaanse uitgeverij Norma. Tijdens de beurs ontmoette Colastica prinses Laurentien die de beurs opende en was hij te gast bij galadiners, daarnaast was de FiLBO ook hard werken. In Bogotá wachtte hem een druk programma. Overdag gaf hij onder andere workshops en lezingen op scholen en universiteiten over storytelling, schrijven en theater of een combinatie van deze drie. 's Avonds trad hij op met het stuk Anhelo (verlangen). Als hij heel eerlijk is moet hij bekennen dat hij al oververmoeid was voordat hij voet op Colombiaanse bodem had gezet. "Doordat de focus van de beurs dit jaar op kinder- en jongerenliteratuur lag, moest ik naast mijn show voor volwassenen ook een voorstelling voor jongeren en kinderen spelen." Voor jongeren voerde hij Totorin Totoran, een orale vertelling over de kracht van jongeren, op. Voor de allerkleinsten speelde hij Het Konijntje. Deze voorstellingen, die hij in het Spaans deed, moest hij ook uit zijn hoofd leren. "Ik treed niet op met papier", zegt Colastica ferm. "Bottleneck was dat ik het Spaans lang niet meer gesproken heb." Hij vroeg zich af of zijn Spaans niet roestig was geworden. Uiteindelijk waren hij en Laura Quast, zijn regisseuse, de enige artiesten uit de Nederlandse literaire delegatie die hun voorstellingen, lezingen en workshops helemaal in het Spaans deden.

Dubbel werk

Met de Engelstalige versie van Anhelo, Desire, toerde hij vorig jaar door Zuid-Afrika en Dubai. "In Zuid-Afrika had ik het alleen zijn negatief ervaren. Voor de boekenbeurs heb ik tegen de organisatie in Colombia gezegd dat mijn regisseuse, Laura Quast, mee moest. Ze vroegen om informatie over haar door te sturen omdat ze haar niet kenden. Ik stuurde haar cv op. Toen ze haar cv zagen vonden ze het onvoorstelbaar wat ze in hun schoot geworpen kregen. Het is goed om te realiseren wat wij in huis hebben. Ze waren onder de indruk van Laura's kennis", vertelt Colastica.

Naast regisseuse is Quast ook actrice, dramadocent en lerares Papiaments. Bovendien heeft ze verschillende kinderboeken en gedichten geschreven, maar nog niet gepubliceerd. Ook Quast werd ingeroosterd om workshops en lezingen te geven. Daarna werd besloten dat ze deze ook als duo zouden doen. "Daardoor veranderde het programma, dat nu werd verdubbeld, weer. Zowel de eerder gemaakte afspraken van mij als die van Laura bleven staan. We moesten nu ook bij het onderdeel zijn waar de ander was ingeroosterd", legt Colastica uit. "Ik werkte als een paard. Ik had niet zoveel hooi op mijn vork moeten nemen, maar ik werd betaald om te werken. Bovendien is dit mijn passie."

Omdat Nederland dit jaar eregast was van de literaire beurs, werd er een oer-Hollandse fietstocht gehouden. Bij het vertrekpunt voerde Colastica zijn jongerenvoorstelling Totorin Totoran op.

Onafhankelijkheidsdenker

In Colombia werd hij geclassificeerd als de enige auteur die schrijft vanuit een negroïde perspectief. "Dat klopt niet", corrigeert Colastica. "Ik schrijf over mijn volk, daardoor ontkom je niet aan negroïde invloeden. Wat zij opvallend vinden is de polemiek tussen zwart en wit die ook in het boek is verwerkt. Deze polemiek rijt de samenleving uit elkaar. Het slavernijverleden leeft nog steeds door in de samenleving. Mensen daar konden niet geloven dat wij afhankelijk zijn van een ander land en vroegen zich af of Nederland zich niet schaamde dat het koloniën heeft", zegt Colastica.

In interviews kreeg hij constant de vraag 'hoe het voelt om onderdeel te zijn van een Koninkrijk, wat niet meer van deze tijd is'. Met zijn bijdragen tijdens de feria stond Colastica uitgebreid stil bij het slavernijverleden van de Caribische Koninkrijksdelen. "In Anhelo zeg ik dat mijn eiland nog steeds een kolonie is van een land dat bijna 8000 kilometer verder ligt. Dat was een controversiële uitspraak, maar mensen begrepen het wel. De ambassadeur van Nederland in Colombia, Robert van Embden, zei in een gesprek dat we geen kolonie meer zijn, maar op gelijke basis met Nederland een land binnen het Koninkrijk. Niettemin erkennen de Verenigde Naties deze staatsvorm niet. Het orgaan erkent afhankelijkheid en onafhankelijkheid en respecteert het Franse systeem met overzeese departementen. Dat wij een land binnen het Koninkrijk zijn is een mooie geste, maar dat neemt niet weg dat wij niet kunnen beslissen over al onze interne aangelegenheden", zegt de schrijver die zich een onafhankelijkheiddenker noemt.

Rijkdom

Dat hij ondanks zijn aanvankelijke bezorgdheid soepel kon overschakelen op het Spaans is volgens Colastica ook een van de positieve ontwikkelingen die ons koloniale verleden heeft voortgebracht. "Dat is een van de krachten van gekoloniseerd zijn. We zijn daardoor meertalig geworden. Curaçao ligt voor de kust van Zuid-Amerika. Daardoor beheersen we het Spaans. Net zoals het Engels dat op andere eilanden in de regio de officiële taal is. Mijn oudere broers hebben nog Duits en Frans op school gehad. Zij spraken zes talen. Dat zijn de voordelen die we moeten gebruiken voor de dag dat we onafhankelijk zijn."

'Vuurwerk in mijn hoofd' gaat over de dertienjarige Jurcell die omgaat met zijn 'makamba' klasgenoot Gerrit. Beiden houden van voetbal en maken thuis een moeilijke periode door. Desondanks kunnen ze door de sociale en raciale ongelijkheid geen hechte vriendschap sluiten. Het boek begint met een zin uit Bob Marley's Redemption Song,'Emancipate yourself from mental slavery, none but ourselves can free our minds'. "Als we in onze bovenkamer blijven denken en voelen dat we inferieur zijn, kun je onafhankelijkheid vergeten. Dat is ook de strekking van de lezingen die ik heb gehouden", legt Colastica uit.

Jong talent

Colastica nam ook het jonge zangtalent Andrew Aalse, bekend van het jeugdorkest van zijn vader Dennis, mee naar Colombia. "In Anhelo zitten twee liederen. In Zuid-Afrika heb ik die liederen zelf gezongen, maar ik ben geen zanger. Ik zing puur voor de theatrale onderbouwing." Door de negentienjarige Andrew mee te nemen wilde Colastica het verhaal in het perspectief van jongeren plaatsen. Hij spreekt vol lof over de zanger. "Andrew heeft veel talent en een goed gehoor. Hij kan noten lezen en bespeelt ook verschillende instrumenten, maar als negentienjarige jongen is hij er nog niet. De Arubaanse sopraan Tica Giel heeft hem onder andere geholpen met zang- en interpretatietechnieken." Hij volgde verschillende sessies bij Giel zowel op Aruba als op Curaçao. "Het was niet gemakkelijk voor hem", zegt Colastica. "Tica heeft alleen fouten eruit gehaald. Ze kon een halfuur over een noot met hem oefenen. Dat was een enorme dreun, maar hij nam die dreun als een stap om te groeien. Andrew heeft mij met zijn discipline en passie voor wat hij doet, hoop gegeven dat wij het op artistiek niveau gaan redden." Dat hij in de Verenigde Staten een conservatoriumopleiding gaat volgen, kan Colastica slechts aanmoedigen. "Het is goed dat hij zich verder gaat ontwikkelen. Veel jongeren nemen genoegen met een 6, terwijl ze talent hebben voor een 8 of een 10."

Hola Holanda

Nederland had als eregast ook een eigen paviljoen. Dat werd door meer dan 165.000 mensen bezocht. Het thema van het paviljoen Hola Holanda was 'literatuur, design, architectuur en urbanisme'. Doel van de Nederlandse aanwezigheid op de beurs was de literatuur uit het Koninkrijk in al zijn verschijningsvormen bekendheid te geven in Zuid-Amerika en aandacht te genereren voor de creatieve industrie in Nederland, Aruba en Curaçao.

Curaçaose muzikanten

Ook was als performing artist de Arubaanse dichteres Rosabelle Illes uitgenodigd, evenals de Curaçaose muzikanten Randal Corsen, Pernell Saturnino en Eric Calmes. "Het was een genot om daar deel van uit te maken, maar ook om anderen te ervaren. De auteurs die ze gekozen hadden waren toppers die naast goed kunnen schrijven, ook goed zijn in het naar voren brengen van hun verhaal. Zo waren de Nederlandse auteur en dichter Ted van Lieshout en Cees Notenboom aanwezig. Van Lieshout vertelde over de controversiële dingen die hij schreef. Verder was er ook aandacht voor dans en muziek. De Nederlandse ambassadeur in Colombia heeft knap werk geleverd. Nederland heeft zichzelf goed verkocht en ook Aruba en Curaçao behoorlijk in the picture gezet", zegt Colastica die het waardeerde dat de ambassadeur bij bijna al zijn voorstellingen aanwezig was. "Als hij er zelf niet bij kon zijn stuurde hij de consul of een van zijn stafmedewerkers." Ook de Curaçaose minister van Cultuur Irene Dick liet haar gezicht bij alle activiteiten zien. Zij werd geflankeerd door haar adviseur Rose Mary Allen.

Scheiding

Colastica is van plan om de Spaanse editie van 'Vuurwerk in mijn hoofd' ook op Curaçao te presenteren. Daar wil hij ook zijn uitgever en boekvertaler bij hebben. "Mijn uitgever, Manuel Sterenberg Carvajal, vindt dat kind- en jeugdliteratuur behalve voor het kind ook bedoeld is voor volwassenen zodat ze het kind kunnen begrijpen en het kind in zichzelf kunnen aanwakkeren. Ik roep dat zelf ook al jaren." Manuel, die oorspronkelijk uit Venezuela komt, heeft een PhD in kinder- en jeugdliteratuur en traint literaire coaches. Colastica heeft de hoop dat uitgeverij Norma dit ook op Curaçao kan doen. "Wij hebben geen literaire coaches. Het feit dat je schrijft hoeft niet te betekenen dat je iemand kunt coachen."

Door de FiLBO focust de schrijver zich weer op Latijns-Amerika als markt. "Vroeger heb ik veel in Latijns-Amerika gewerkt. Ik trad op, gaf workshops over storytelling en schrijven, tot ik in 1997 scheidde van mijn eerste vrouw. In 2000 nam zij de kinderen mee naar Nederland. Ik heb toen alle uitnodigingen uit Latijns-Amerika afgeslagen zodat ik vrij kon zijn als er een uitnodiging uit Nederland kwam en ik mijn kinderen kon zien. Latijns-Amerika heeft veel potentieel voor ons. Bogotá alleen al heeft 8 miljoen inwoners. We staren ons blind op Nederland, maar Colombia bijvoorbeeld is een grote mogendheid voor producties. Ik pleit er nu voor dat we ons weer op Latijns-Amerika gaan richten. We hebben daar veel te winnen."

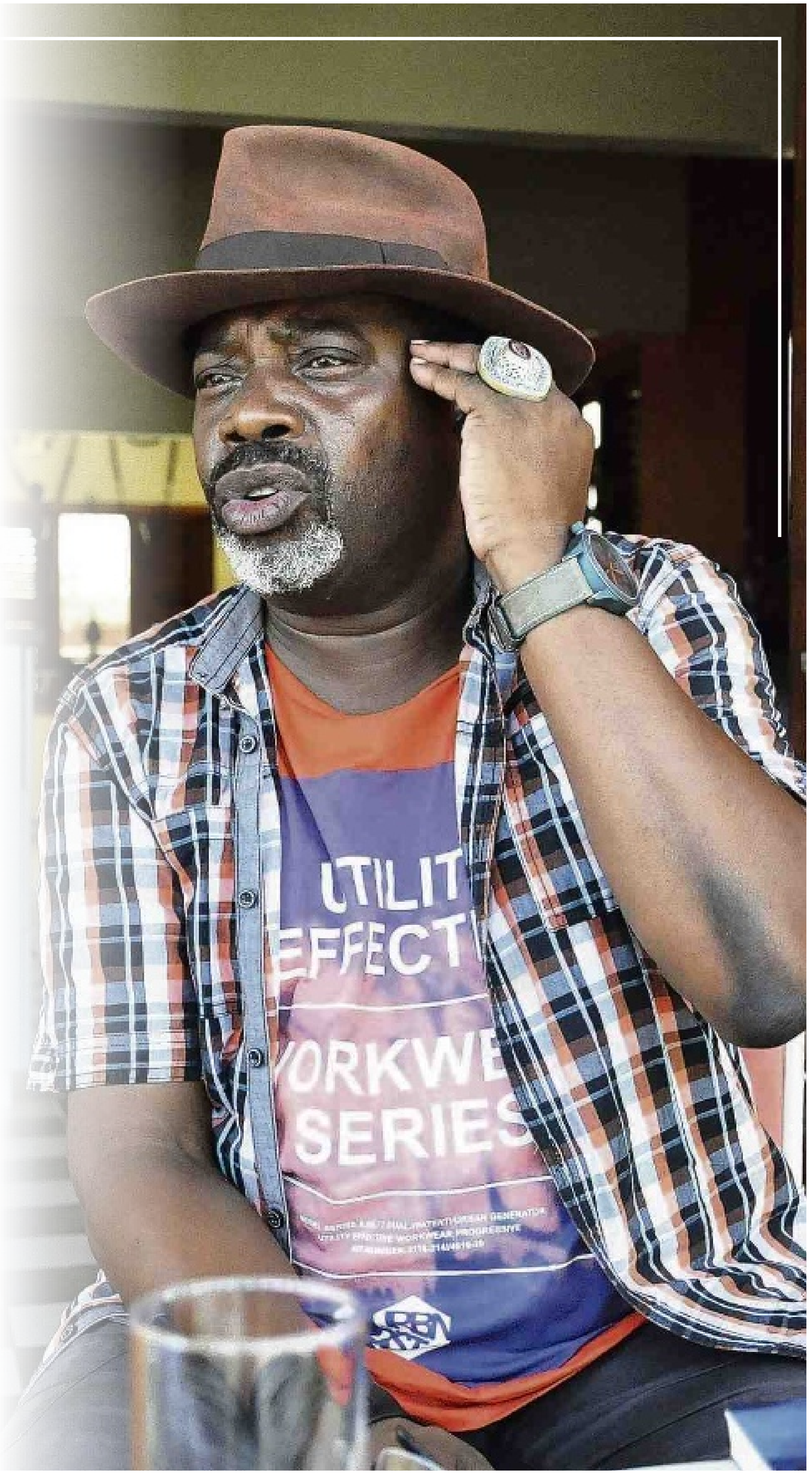

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Full Circle

Full Circle is de titel van een nieuw boek over modern en effectief management voor nu en de toekomst dat in de Nederlandse en Engelse taal verschijnt. De lezers van de Ñapa, de wekelijkse bijlage van de Amigoe, hebben elke maand de primeur van een vervolgartikel uit het boek zoals dat naar de uitgever gaat voor de laatste aanpassingen

Tekst: **Jan de Ruijter**

Goede bedrijven die langdurig succesvol willen zijn in de steeds moeilijker wordende toekomst hebben een aantal waarden en karakteristieken die in deze serie als volgt beschreven werden: (1) kwaliteit en excellence zijn voor hen nummer één; (2) 100 procent klanttevredenheid is iets vanzelfsprekends in de algehele bedrijfscultuur; (3) het bedrijf denkt aan de belangen van de drie P's van People (klanten en medewerkers), Planet (de omgeving, samenleving, planeet) en Profit; (4) het bedrijf wordt gerund als een living company met langetermijnbelangen; (5) totale dedication en empowerment wordt gestimuleerd bij alle medewerkers; en (6) Management by Example wordt elke dag als iets vanzelfsprekends, als een vast en natuurlijk deel van de bedrijfscultuur, uitgeoefend.

De zevende karakteristiek van langdurig succesvolle bedrijven is de keuze van het juiste managementmodel waarin bedrijfscultuur de fundering is van het managementmodel en het bedrijf. Het juiste managementmodel voor kleinere bedrijven kan berusten op Doelen stellen, Organiseren en Resultaten behalen (DOR) of andere varianten van het in 1916 door Henri Fayol, de grondlegger van het klassieke managementtheorie voorgeschreven model van Planning, Organizing, Commanding, Coordinating en Controlling.

Het gaat om de werkzaamheden en belangrijkste aandachtspunten van de manager. Voor grote bedrijven is het raadzaam het MVPDA-systeem toe te passen. Dat staat voor Missie, Visie, Positionering, Doelen en Actieplannen. Deze staan als een piramide verticaal onder elkaar en vormen tezamen de Strategie, het strategische plan. Deze verticale piramide steunt op een horizontale balk, de Bedrijfscultuur als de fundering van het bedrijf.

Tussen de fundering, de Bedrijfscultuur en de Strategie ligt een tweede horizontale balk, genaamd Beleid met de belangrijkste aandachtspunten in de dagelijkse praktijk van de CEO, Customer Focus, Creativity & Innovation, Marketing & Sales, Partnerships en Results. Dát zijn bij uitstek de aandachtspunten van een goede CEO, de klant, innovatie, sales & marketing, partnerships en results. Daarnaast neemt de CEO de totale verantwoordelijkheid voor de bedrijfscultuur in zijn bedrijf. Dat zijn de zaken waar de hedendaagse, moderne en succesvolle CEO zijn persoonlijke, dagelijkse aandacht aan geeft.

Het totale MVPDA-systeem voor grote bedrijven bestaat dus uit Strategie, Beleid en Bedrijfscultuur. Strategie, de planningfase, is verdeeld in missie, visie, positionering, doelen en actieplannen. Beleid, de uitvoering, is onderverdeeld in customer focus, innovatie, marketing & sales, partnerships en results. En Bedrijfscultuur is weer onderverdeeld in vijftien subgroepen en de thema's van het juiste managementmodel en bedrijfscultuur zijn dermate belangrijk dat deze synopsis verder uitgewerkt zal worden aan het eind van dit hoofdstuk. Voor nu is het belangrijk dat bedrijfscultuur als de fundering wordt gezien van gezonde en succesvolle bedrijven. Het is onmogelijk om langdurig succesvol te zijn zonder een goede bedrijfscultuur. Onmogelijk!

Het juiste managementmodel en de juiste bedrijfscultuur zijn de meest fundamentele vereisten voor langdurig succes van een bedrijf of organisatie. Goede bedrijven erkennen dat bedrijfscultuur hun hoogste en meest waardevolle bezit is dat hen verschillend maakt van de concurrenten. Ze zijn tolerant bij het bepalen hoe en wanneer mensen bepaalde doelen bereiken, ze zijn tolerant in vele aspecten van de dagelijkse gang van zaken maar ze zijn volkomen intolerant wanneer het zaken van bedrijfscultuur, waarden en gedrag aangaat! De bedrijfscultuur is een heilig huisje dat te allen tijde beschermd en bewaakt wordt en waar geen infracties op gemaakt kunnen worden.

Dissatisfiers

Succesvolle bedrijven hebben als achtste karakteristiek dat zij continu hard werken aan het elimineren van de zogenoemde dissatisfiers. Dingen die een continue bron van klachten bij de medewerkers zijn. Bijvoorbeeld het niet op tijd betalen van salarissen, of niet de juiste salarissen betalen, slechte kantines, en in hotels en restaurants het niet goed afrekenen en verdelen van de tronk, het bedieningsgeld van het bedienend personeel.

Met te veel dissatisfiers is het moeilijk om mensen te inspireren en de volgorde is dus om er goed voor te zorgen dat er geen onnodige dissatisfiers zijn, de voorkomende dissatisfiers snel te elimineren hetgeen doorlopend geschiedt en tegelijkertijd de medewerkers te inspireren door middel van de zogenoemde motivators. Goede bedrijven zorgen ervoor voorkomende dissatisfiers onmiddellijk op te lossen zodat er geen onnodige bronnen voor klachten zijn die schadelijk zijn voor de bedrijfscultuur en de motivatie van het personeel.

Educatie

Langdurig succesvolle bedrijven werken continu aan de opleiding en het ontwikkelen en trainen van hun mensen zodat empowering en partnering kunnen plaatsvinden. Managers van de toekomst zijn verantwoordelijk voor het verhogen van het IQ van hun onderneming. Met beter ontwikkelde mensen bereik je betere resultaten. Ook dit is weer een schrille tegenstelling tot het dom houden van mensen zoals dat helaas nog steeds overal gebruikelijk is tot zelfs bij regeringen van landen die ter wille van hun dictatuur opzettelijk geen goed onderwijs opzetten in hun land omdat goed gestudeerde mensen mondig zijn en zich verzetten tegen hun onderdrukking. Het is niet anders in een bedrijf; slechte managers willen graag onopgeleide mensen die zij kunnen domineren tegen lage salarissen en vergeten dat goed opgeleide mensen beter denken, beter presteren, meer verantwoordelijkheden nemen en participeren en door intrinsieke motivering met totale dedicatie werken. Door middel van echte partnering komen zowel het bedrijf als de medewerkers tot volledige ontplooiing en juist daarin ligt het succes van de onderneming van de toekomst. Educatie, carrière-ontwikkeling en partnering vormen de negende karakteristiek van het succesvolle bedrijf van de toekomst.

Wordt vervolgd.

Jan de Ruijter is bedrijfsconsultant in Aruba en bereikbaar via e-mail janderuijter@yahoo.com.

Food for thought.

Een ‘boos’ gerecht met pittige saus

Ooit een kwaad gerecht gemaakt? U heeft zeker nooit gedacht dat een gerecht kwaad kan zijn. Maar het is mogelijk, als het een arrabiatta saus betreft. Gepeperd!

Tekst: **Miriam de Windt**

Arrabiatta betekent letterlijk kwaad, boos, gepeperd. Figuurlijk kunt u het vertalen als scherp, pikant, heet. Arrabiatta saus die niet heet en pikant is, bestaat niet. Het maakt niet uit wát u gebruikt om de saus heet en pikant te maken, als het maar heet is.

Verse of gedroogde pepers, en/of veel knoflook en/of uien, u kunt in feite alle soorten ingrediënten of toevoegsels gebruiken om het pikant te maken. Bij dit recept zorgen de rode-peperschilfers en de pecorino voor de scherpte.
Pecorino Romano is een van de oudste kaassoorten en de meest bekende buiten Italië. De naam ‘pecorino’ behoort officieel te worden gebruikt voor Italiaanse kaassoorten die gemaakt zijn met schapenmelk. U kunt echter ook pecorino tegenkomen die gemaakt is van koemelk. Het is dus belangrijk om op de verpakking te letten bij koemelkallergie.

Pecorino Romano dateert, de naam zegt het al, uit het Romeinse tijdperk. De kaas wordt nog steeds op traditionele wijze gemaakt in de streken van origine. Wettelijk kan ambachtelijke pecorino Romano alleen gemaakt worden in Sardinië, Lazio en Grosseto, een Toscaanse provincie. Pecorino kan verschillen in smaak en structuur door de rijpingstijd, die kan variëren van acht tot twaalf maanden.
Handmatig gezouten en lange rijptijd zijn bepalend voor de scherpe smaak en de harde, korrelige consistentie van pecorino. Jonge pecorino is zacht en elastisch, en heeft een zoetige smaak. Hoe langer de kaas is gerijpt, des te scherper en pittiger de smaak. Scherper en pittiger dan de Parmesano.

Door bovengenoemde karakteristieken – hard en korrelig, scherp en zout – is recorino Romano een zeer geschikte kaas om te raspen voor in pastagerechten en om te gratineren.

Pancetta

Pancetta wordt ook wel de Italiaanse bacon genoemd. Pancetta wordt echter niet gerookt, bacon wel. Het wordt gemaakt van de onderbuik van het varken. Hier heeft het vlees laag om laag vet. Om pancetta te maken wordt de lappen onderbuik gepekeld, gekruid en gedroogd. U kunt pancetta opgerold krijgen (pancetta arrotolata) of als een heel platstuk (pancetta stesa). Opgerolde pancetta wordt meestal in hele dunne ronde plakken gesneden, platstuk pancetta in kleine blokjes.
Vroeger werd spek door de rijken gebruikt, als een soort symbool van overvloed, zoals het eigenlijk ook is aan het lijf van het varken. Later werd spek het symbool van de armen, veel gebruikt in gerechten en als spijsvet. Tijdens de wereldoorlogen werd bij voedselschaarste spek weer gebruikt door iedereen, rijk en arm. Tegenwoordig is de consumptie van spek, alle soorten, sterk achteruitgegaan.

Wereldwijd is men spek spaarzamer gaan gebruiken, vanwege de vele nadelige invloeden op de gezondheid. Niet alleen door de grote hoeveelheid verzadigd vet en zout, maar ook doordat het gemaakt is van varkensvlees. Het mijden van varkensvlees is altijd een goede beslissing. Helaas zijn kalkoen- en runderbacon ook geen betere alternatieven. Deze bevatten ook veel vetten en zijn even zout, en op de koop toe ook nog MSG. Wat spek betreft is het enige advies: eigenlijk niet gebruiken of zeer spaarzaam.

Analyse

De gewenste voedingsstoffen die in ruime mate worden geleverd door dit gerecht zijn kalk, ijzer, en vitamines A, B1 en C. Ze worden voornamelijk geleverd door de kaas, tomaten en penne. De ongewenste zijn zout, vetten en verzadigde vetten, en worden geleverd door de pancetta, tomaten uit blik, kaas en de olie.

Het zijn de penne, pancetta, kaas en de olie die ook zorgen voor een derde deel van het aantal calorieën. Iets meer dan 650 calorieën door deze maaltijd. Minder penne, minder of geen olie, minder of geen pancetta, minder pecorino of een vetarme kaas zijn uw opties om de calorieën (en ook de vetten) te minderen. Wat u ook kunt doen, is een flinke hoeveelheid rauwkost maken voor bij deze maaltijd, die u ook kunt eten voor de lunch c.q. avondmaaltijd, in plaats van brood. Als een soort balans-maatregel op dezelfde dag.
Gezien de grote hoeveelheden vetten, verzadigde vetten en zout, is deze maaltijd ongeschikt voor een voedingsregime bij verhoogde tryglyceride en cholesterol, hoge bloeddruk en helaas ook niet bij het afslanken. Indien u één van de bovengenoemde gezondheidscondities heeft, dient u het recept aan te passen voor minder zout en vetten. Voor minder calorieën: schep minder penne op en u heeft ook minder saus nodig. Niet kwaad worden, de saus is het al.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
C 520-6932

Kook mee met May.

Ingrediënten:
500 gram pasta, bijvoorbeeld penne
3 cups plum tomaten uit blik, zonder vel, met vocht
70 gram pancetta, heel dun gesneden, harde randjes verwijderen
2 eetlepels extra virgin olijfolie
2 tenen knoflook, gepeld en heel fijn gehakt
½ theelepel (of meer naar smaak) rode-peperschilfers
Snufje zout
Vers gemalen pecorino kaas

Bereidingswijze:
De pasta koken volgens de aanwijzingen op de verpakking.
De tomaten zeven, het vocht opvangen en apart zetten.
Zo goed mogelijk de tomaten ontdoen van de pitjes en in kleine stukjes snijden.
De pancetta in dunne reepjes snijden.
De olie en knoflook samen verhitten op een middelmatig heet vuur, tot de knoflook kleur krijgt, de pancetta toevoegen en 4 minuten sauteren.
De rode-peperschilfers, de tomaten, het tomatenvocht en het zout toevoegen.
Ongeveer 20 minuten op een klein pitje laten pruttelen tot de saus ingedikt is.
De penne in een schaal doen.
De saus er over schenken en met pecorino kaas bestrooien.
Voor 4 personen.

Eet smakelijk,

May

Miguel Pourier, de man

Miguel Pourier (1938-2013) was minister en driemaal minister-president van de Nederlandse Antillen. In opdracht van Fundashon Miguel Pourier heeft Bernadette Heiligers zijn biografie geschreven: 'Miguel Pourier, Leven om te dienen'. Het boek verhaalt niet alleen over zijn politieke carrière, maar ook over zijn levensloop, te beginnen bij zijn eenvoudige jeugd op Bonaire. Heiligers putte uit kranten, ander archiefmateriaal, veel persoonlijke bronnen en had ook het geluk dat Pourier zelf op latere leeftijd herinneringen op schrift had gezet. Het boek is rijkelijk geïllustreerd met zwart-wit foto's uit het familiearchief.

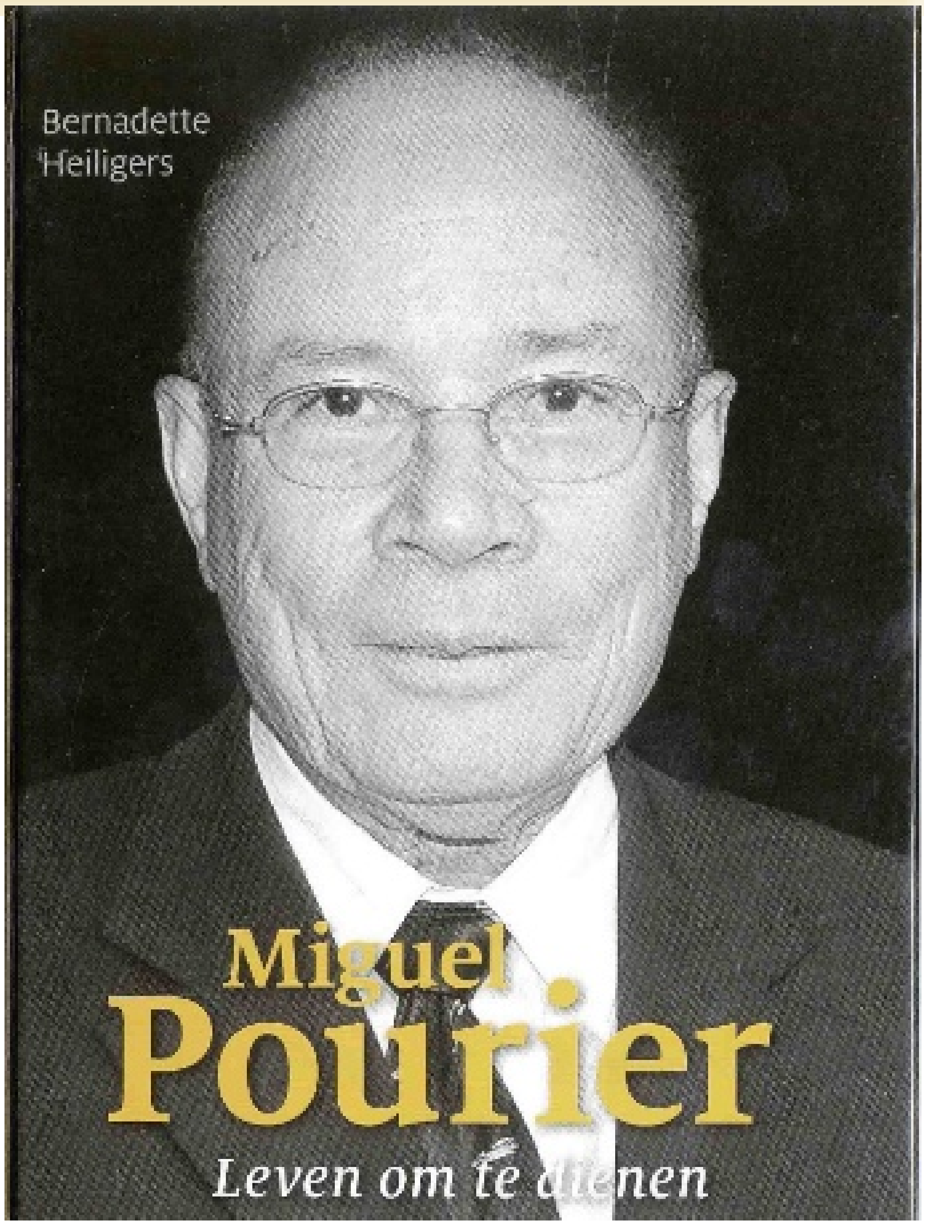

Tekst: **Quito Nicolaas**

Van jongs af aan was Miguel Pourier iemand met een ambitie en hij stemde zijn persoonlijkheid daarop af. Opgegroeid in een gezin van vier kinderen, was hij degene die in de najaren van de Tweede Wereldoorlog toen er nog geen waterleidingsysteem bestond, dagelijks bij de waterput Dos Pos water voor de dieren haalde. Daarnaast moest hij na schooltijd allerlei boodschappen doen voor zijn ouders. Hiermee kreeg hij op jonge leeftijd te maken met verantwoordelijkheid en dienstbaarheid die hem later goed van pas zouden komen.

Op de basisschool moest hij een leergierige leerling zijn geweest die zich in het openbaar goed wist uit te drukken. Bij het bezoek van koningin Juliana en prins Bernhard in 1950 aan de wijk Rincon op Bonaire was hij de uitverkorene om als twaalfjarige leerling de koningin te verwelkomen. Op dat moment werd een nieuwe leider geboren die 29 jaar later op audiëntie ging bij koningin Juliana, maar dan als minister-president van een Antilliaans interim-kabinet in 1979.

Rincon op Bonaire

De wijk Rincon waar Pourier werd geboren staat in de volksmond bekend als een slavendorp, waar vroeger de nazaten van de slaven woonden. Bekend om zijn tradities en trots op de eigen identiteit, onderscheidt men zich van de bewoners van de hoofdstad Kralendijk als bestuurszetel. Lange tijd was het dorp vrij geïsoleerd van de rest van het eiland, trouwde men onderling met elkaar en sprak men volgens ingewijden het Papiaments met een andere tongval.
De bewoners van Rincon staan bekend om hun doorzettingsvermogen om iets in het leven te bereiken. Een voorbeeld hiervan is dat veel van het onderwijzend personeel in de jaren tachtig uit Rincon afkomstig was. Na verloop van tijd kwam het woon-werkverkeer goed op gang en maakten de Rinconeros ook deel uit van het ambtenarenapparaat. Pourier over het verleden: "We droegen kleren die onze moeders of zussen van afgedankte meelzakken maakten. Als ontbijt kregen we buskutchi di soda (crackers) die we in de thee sopten. Verder werden we grootgebracht met geitenmelk en aten we wat de grond voortbracht..." (p. 11)
Opgegroeid in een milieu waar men op de centjes moest letten, had Pourier een fijnmazig gevoel ontwikkeld om met geld om te gaan: de uitgaven en inkomsten in balans houden. Hij was gewend om met iedereen om te gaan zonder onderscheid naar rangen en standen te maken. Voor hem was het tevens een goede leerschool om hard te werken teneinde vooruit te komen, maar vooral eerlijk en betrouwbaar zijn stond hoog in het vaandel. Dit laatste kreeg hij in zijn opvoeding mee en is hem later goed van pas gekomen bij het invoeren van het adagium van transparantie in beleid en bestuur. Niet duidelijk is of de vroegere eveneens uit Rincon afkomstige benoemde gezaghebber Alfred St. Jago en minister Janga, rolmodellen waren voor Miguel Pourier.

Nieuwe politieke beweging

De jaren negentig karakteriseren zich door een stilte rondom Curaçaose schrijvers en de oprichting van de politieke beweging PAR. Een beweging die zich, ondanks de ontmanteling van het staatsverband de Nederlandse Antillen na de uittreding van Aruba, inzette voor het behoud van de Antillen van vijf. Nadat Nederland in 1993 de eis dat Aruba in 1996 onafhankelijk moest worden liet varen en aankondigde met de overige eilanden over nieuwe staatkundige verhoudingen te praten, kwam het herstructureringsproces in beweging. Curaçaose politici zaten met een dilemma: aan de ene kant wenste men een vergelijkbare status als die van Aruba en anderzijds wilde men de Antillen van vijf behouden.
Als grootste eiland zou Curaçao een groot deel van de territoriale wateren en economische zone kwijtraken. Opdoeken van de Antillen was volgens de groep (voorstanders van optie A) dus uit den boze. Wel moest het Antilliaanse bestuur geherstructureerd worden en moest een kleinere centrale overheid effectiever te werk gaan. (p. 89)
Uit gehouden enquêtes heeft men zijn afkeer laten blijken van een overheid die geen beleid voerde ten aanzien de toegenomen criminaliteit, de gestegen werkloosheid en de heersende armoede. Het was duidelijk dat Curaçao toe was aan een nieuwe partij, nadat de traditionele partijen als de DP en NVP het hadden laten afweten. Zo werd op 28 oktober 1993 de stichting Pro Antia Restrukturá (pro een geherstructureerde Antillen) opgericht met als bestuursleden Miguel Pourier, Lucille Wout, schrijver Frank Martinus Arion en Etienne Ys. Amper een maand later, op 19 november, koos 74 procent van de bevolking voor de PAR-gedachte: het behoud van de Antillen van vijf. Vanaf dat moment was het bestaan van de PAR als politieke partij een feit. In de biografie krijgt men een goed beeld van het ontstaan van de partij, de feitelijke oprichting, de bestuursleden van het eerste uur en hoe de leden werden geworven. Op een ander niveau krijgt men een schets voorgeschoteld van hoe de kandidatenlijst werd samengesteld, het voordragen van een kandidaat door de vakbeweging, de onderhandelingen waarbij schrijver Erich Zielinski een rol speelde en de functie van Kousa Komun.

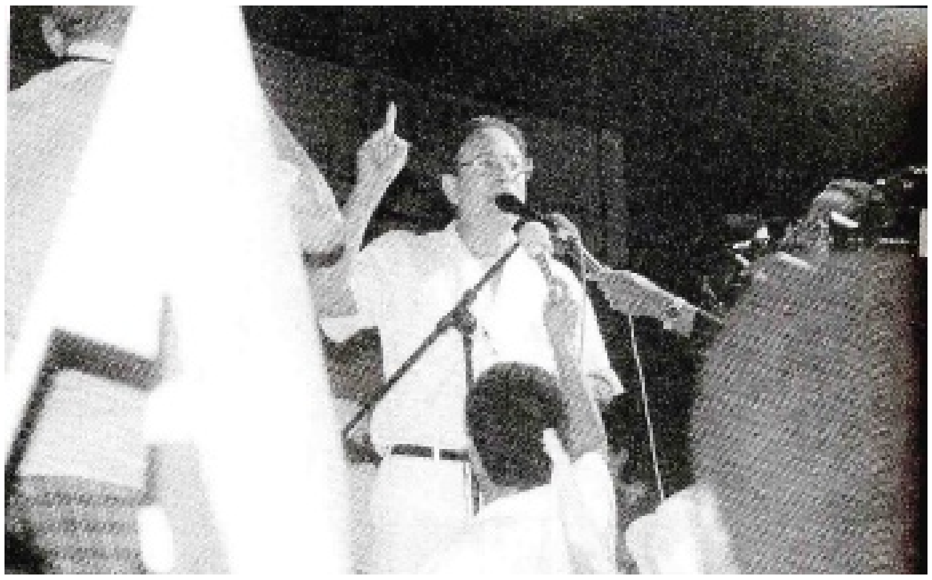

Een van de foto's uit het boek. Toespraak na de verkiezingsoverwinning van de PAR.

van de vernieuwing

De man van veel

Miguel Pourier werd vanwege zijn deskundigheid op het vlak van belastingen en passant gevraagd om leiding te geven aan een interim-kabinet dat van juli-december 1979 diende. Als lid van de Union Patriotiko Bonairiano (UPB) en het feit dat Bonaire voor het eerst een premier mocht leveren, aanvaardde hij deze uitdaging. In het verleden waren de door de Kroon benoemde gouverneurs – zoals C. Debrot en J. Saleh – van Bonairiaanse afkomst. Als fiscalist met ervaring op het bestuurlijke vlak en een andere kijk op de openbare financiën en de private sector, meende Pourier een bijdrage te kunnen leveren aan de begrotingsdiscipline en de transparantie van overheidsbestedingen. Zijn voorgangers J. Evertsz (1973-1977) en B. Rozendal (1977-1979) hadden er een potje van gemaakt en voerden een beleid waarbij de schuldpositie van het eiland alsmaar groter werd.
Als een idealist met kersverse ideeën en een nieuwe aanpak, was Pourier ervan overtuigd dat hij het tij kon keren door een simpele mathematische berekening. Afvloeiing van personeel, herstructurering van het overheidsapparaat, vitale bedrijven als de Antilliaanse Luchtvaart Maatschappij (ALM) van overheidssteun voorzien, extra economische impuls door een kapitaalinjectie. Allemaal maatregelen die Pourier voor ogen had en die ook gedeeltelijk zijn doorgevoerd, maar er was wel de steun van Nederland nodig om deze grootschalige operatie uit te voeren. Maar die steun die aanvankelijk werd toegezegd bleef uit. Voor een eilandeconomie met geringe belastinginkomsten en steeds meer overheidsuitgaven was dit onontbeerlijk. Daar bovenop kwamen de financiele perikelen op de andere vier eilanden – Bonaire, St. Maarten, Saba en St. Eustatius – waar hij geen greep op had. Er werd in die tijd geregeerd op basis van een niet-sluitende begroting met een voortdurende toename van het begrotingstekort. Had Miguel Pourier tijdens zijn eerste kabinet (1994-1998) te maken gehad met het IMF-traject en een weigerachtige houding van Den Haag, in het tweede kabinet (1999-2002) werd hij geconfronteerd met steeds verdergaande eisen met betrekking tot het inburgeringsprogramma vanuit Nederland.

Verborgen leegte

Gedurende zijn regeerperiodes heeft hij veel moeten doorstaan. Het feit dat Nederland telkens weer met nieuwe eisen kwam voor nog een bezuinigingsronde en de nodige financiële steun uitbleef, deed hem ontzettend veel pijn. Intern begon het binnen de partij ook te roeren en men dreigde uit de PAR te stappen. Gelukkig dat zijn familie en naaste medewerkers hem in dit proces volledig steunden. Het moet een periode zijn geweest waarin Pourier zich lelijk in de steek gelaten voelde. Hij probeerde het saneringsproces zo goed als mogelijk te begeleiden, maar de gemaakte afspraken met Nederland werden niet nagekomen. In plaats daarvan kwam men iedere keer met nieuwe eisen en werden de bakens verlegd. Hij vroeg het volk om offers te brengen en door de zure appel heen te bijten en daarmee was zijn persoonlijke integriteit in het geding. Hij had nogal wat moeite om alweer op de tv te verschijnen om het volk weer om offers te vragen, terwijl zijn eerder gedane beloftes niet ingelost konden worden.

In het boek staat ook een afbeelding van de twaalfjarige Miguel Pourier, die bij het bezoek van koningin Juliana en prins Bernhard in 1950 aan de wijk Rincon op Bonaire de uitverkorene was om als leerling de koningin te verwelkomen.

In dit opzicht is de houding van Den Haag nooit veranderd. In de jaren tachtig moesten ambtenaren van het Antilliaanse Bureau Buitenlandse Betrekkingen – in het kader van de invulling van het regionaal buitenlandbeleid – een beleidsnota opstellen, die door een ambtelijke delegatie uit Nederland getorpedeerd werd en alles werd teruggedraaid. Na 10-10-'10 werd Pourier zelfs enige uren op het vliegveld van Bonaire vastgehouden, daar hij niet doordrongen was van het feit dat hij sindsdien een paspoort nodig had om vanuit Curaçao naar zijn geboorte-eiland te reizen. Tijdens een dienstreis naar Nederland werd hij opgenomen in het ziekenhuis en ondanks een dringend beroep van voormalig minister Els Borst op het team van specialisten, kon het gebeuren dat men na de operatie tot de ontdekking kwam dat een stukje achtergebleven gaas er de oorzaak van was dat zijn hart met hoge frequentie bonkte.

De auteur is er opnieuw in geslaagd om onder andere de achtergronden, drijfveren en gedachten van een staatsman boven water te krijgen en deze te vertalen in een biografie. Een langdurig project dat veel gesprekken, interviews, archiefonderzoek, bronnenonderzoek, leeswerk en correspondentie vergt. En iedere keer als er informatie vrijkomt deze op haar merites te beoordelen en interpreteren. Als al het materiaal binnen is, wederom aan een eigen onderzoek te onderwerpen en in een grotere context te plaatsen.

Prettige variatie

De hoofdstukken kennen een prettige variatie tussen de besognes in de werksfeer die afgewisseld worden met de privésfeer. De lezer komt heel veel te weten over wat zich allemaal achter de coulissen afspeelde, wat de afwegingen zijn geweest en welke drempels uit de weg geruimd moesten worden. Op het juiste moment krijg je een beeld van de mens die schuilgaat achter de minister-president Pourier, als partijleider, fiscalist, student en bewoner van Rincon. Af en toe kom je een gedachtesprong tegen, maar dit lijkt mij eerder wat de uitgever aan tekst had geschrapt.
In 2012 verraste Bernadette Heiligers iedereen met de biografie van Pierre Lauffer, 'Het bewogen leven van een bevlogen dichter'. Haar werkwijze, uitgangspunten en het doorgronden van het aangeboden en verzamelde leesmateriaal gelden ook voor de biografie van Miguel Pourier. Maar ook de manier waarop zij het bestudeerde materiaal aan het papier toevertrouwde en de wijze van ordening verdienen alle lof.
In het geval van Pierre Lauffer werd de dichter van verschillende kanten belicht en ondersteund door divers fotomateriaal dat een historisch beeld schept van een markante dichter. Een mens heeft verschillende gezichten, van een bon vivant tot een autoritaire vader voor zijn kinderen.
'Miguel Pourier, Leven om te dienen' is een biografie die gelezen moet worden om meer inzicht te krijgen in een periode die voorafging aan de huidige status van de eilanden. Het is iedere keer een aangenaam tijdverdrijf om werk van Heiligers' hand te mogen lezen en ik kijk nu al uit naar een volgend boek.

Het boek Miguel Pourier, Leven om te dienen ligt in de boekhandel en is ook te koop bij de Amigoe op Scherpenheuvel.

Een persconferentie over Nederlandse steun en het IMF in 1996. Vlnr staand: Mito Croes, Watty Vos, Joris Voorhoeve, Pedro Atacho en Carel de Haseth. Zittend: Henry Eman, Wim Kok, Miguel Pourier en Jaap van der Ploeg. Dezelfde foto staat in het boek, maar deze kleurenfoto komt uit het archief van de Amigoe.

Voorbereiden op uitgaven biedt fiscale mogelijkheden

Ondernemers die in de toekomst grote uitgaven verwachten, kunnen hiervoor een voorziening vormen. Het vormen van een voorziening is fiscaal aantrekkelijk, omdat de uitgaven dan eerder ten laste van de winst gebracht kunnen worden en er dus minder belasting verschuldigd is. Om die reden mag een voorziening vanuit fiscaal oogpunt uitsluitend worden gevormd indien aan een aantal vereisten wordt voldaan.

Tekst: **Ingemara Bak** en **Harley Offerman**

De criteria voor het vormen van een voorziening zijn gebaseerd op 'goed koopmansgebruik'. Goed koopmansgebruik betekent dat de ondernemer zijn boekhouding op een algemeen geaccepteerde wijze moet voeren.

De wet bevat daarvoor bepalingen. Daarbij hoort onder andere dat de winst over een jaar wordt bepaald door kosten en baten die met dat jaar samenhangen. Een ondernemer kan echter kosten in verband met in de toekomst te verwachten uitgaven spreiden over verschillende jaren door het vormen van een voorziening.
De drie eisen voor het vormen van een voorziening zijn:

1. De toekomstige uitgaven moeten hun oorsprong vinden in feiten en omstandigheden die zich in de periode voorafgaand aan de balansdatum hebben voorgedaan (oorsprongeis). Het feit dat de toekomstige uitgaven veroorzaakt heeft, moet zich dus vóór de balansdatum hebben voorgedaan.

2. De uitgaven moeten kunnen worden toegerekend aan de periode tot en met balansdatum (toerekeningseis). Het vormen van een voorziening is dus niet mogelijk indien de toekomstige uitgaven moeten worden toegerekend aan toekomstige voordelen of als het kosten betreft van toekomstige jaren.

3. Vereist is dat een redelijke mate van zekerheid bestaat dat de toekomstige uitgaven zich zullen voordoen (zekerheidseis).

Onder bepaalde omstandigheden kan dus een fiscale voorziening worden gevormd. Hierna gaan wij in op mogelijke voorzieningen die door een onderneming opgenomen kunnen worden.

Groot onderhoud

U kunt overwegen om een voorziening groot onderhoud te vormen. Hiermee kunt u de toekomstige uitgaven voor onderhoud van bijvoorbeeld een bedrijfspand nu al ten laste van uw resultaat brengen. Daarmee worden de kosten gelijkmatig verdeeld in de tijd. De uitgaven waarvoor de voorziening wordt gevormd, moeten door de ondernemer aannemelijk worden gemaakt. Daarvoor is onder meer vereist dat bijvoorbeeld bij een bedrijfsmiddel een onderhoudsplanning aanwezig is. Deze moet zijn opgesteld aan de hand van concrete informatie, zoals vastlegging van de oude situatie, omschrijvingen van te verrichten werkzaamheden, offertes, berekeningen, planning en besluitvorming.

Jubileum

Toekomstige uitgaven voor dienstjubilea vloeien voort uit de verplichtingen die de werkgever op zich neemt bij het sluiten van arbeidsovereenkomst met werknemers. Een belangrijk aspect bij de beoordeling of een voorziening kan worden gevormd voor dienstjubilea is de zekerheidseis. Of hieraan is voldaan, moet per verplichting die voorzien wordt, worden beoordeeld. Wanneer aan de oorsprongeis en de zekerheidseis is voldaan, moet nog worden getoetst of de voorziening toegerekend kan worden aan de periode tot en met balansdatum.

Vakantiedagen

Werknemers hebben recht op vakantiedagen. Indien deze niet worden opgenomen, kan de werkgever verplicht zijn om deze uit te betalen. Voor niet-opgenomen vakantiedagen kan in beginsel een voorziening worden gevormd. Van belang is dat het bestaan en de omvang van de voorziening aannemelijk worden gemaakt. De ondernemer moet dus aannemelijk maken dat in redelijkheid te verwachten is dat in verband met de niet-opgenomen vakantiedagen ooit uitgaven zullen worden gedaan. Daarnaast moeten de kosten van de uit te betalen vakantiedagen kunnen worden toegerekend aan de periode waarin de werknemer de arbeid heeft verricht en daarmee het recht op de vakantiedagenheeft opgebouwd.
Het vormen van een voorziening kan derhalve fiscaal aantrekkelijk zijn. In de praktijk blijkt echter dat niet altijd wordt voldaan aan de vereisten die de belastingdienst stelt om de dotaties in mindering te kunnen brengen op de belastbare winst.

Voorziet u dat u als ondernemer in de toekomst grote uitgaven zult hebben, overleg dan met uw adviseur of het vormen van een voorziening mogelijk is.

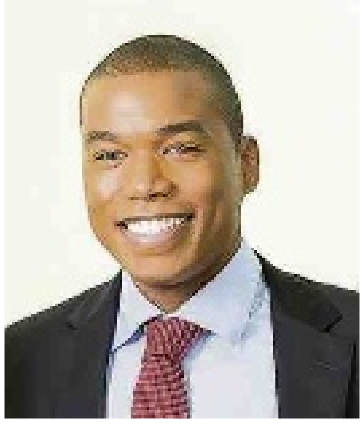

Mr. Ingemara Bak en mr. Harley Offerman zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseurs. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 uitbreiding, **7** grote snelheid, **12** park, **14** papegaai, **16** vogel, **17** Spaanse uitroep, **19** rivier in Oostenrijk, **21** evenals, **22** verwonding, **23** baai, **25** verlichting, **26** levendig, **27** bloeiwijze, **28** in mindering gebracht, **29** babbelkous, **31** abonnee, **33** Tsjechisch-Duitse schrijver, **35** islamitische titel, **36** watersportbeurs in Amsterdam, **38** deel van een blad, **39** schreeuw, **40** sul, **42** afwijzing, **43** delfplaats, **45** predikant, **46** onzin.

VERTICAAL
2 op elkaar, **3** niet parkeren, **4** zeevogel, **5** inwendig orgaan, **6** niet dubbel, **7** geologisch tijdperk, **8** kledingstijl, **9** sportterm, **10** plus, **11** pilaar, **13** beeldbuis, **14** vervelend, **15** bepaalde hoeveelheid, **17** niet egaal, **18** horecagelegenheid, **20** Arabisch vrouwenverblijf, **22** een klap geven, **24** muziekteken, **26** vaartuig, **30** vriend, **31** koosnaam, **32** kabouter, **34** uiting van angst, **36** kuiltje bij het golfspel, **37** behoeftige, **40** graanjenever, **41** aarden wal, **43** zijns inziens (afk.), **44** namelijk (afk.).

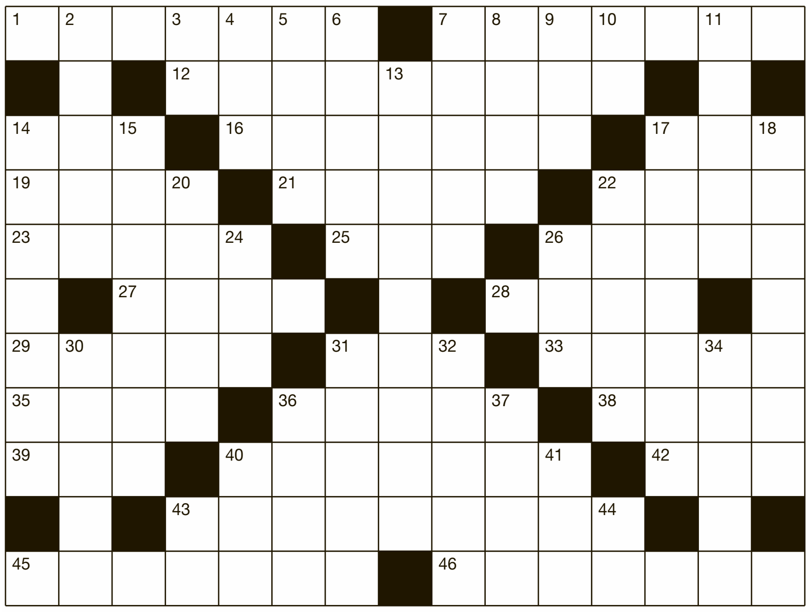

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Y. Bok
Shakespearestraat 2
Aruba

Nathan Inecia
Noordzapateer 182
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

					9			
4	5		6	7				3
		1		2	5			9
		8				1	6	
	2	7	1	3		4		8
1				9		3		
7					8			
3		6		4			2	
		5	2			6	7	

HEAVY

					2	9	6	8
	3						5	
	1							
6	7	1				4		
		8	4	9				
9		4	8					
	2				4	6		
				3	5			

ZWEEDSE PUZZEL

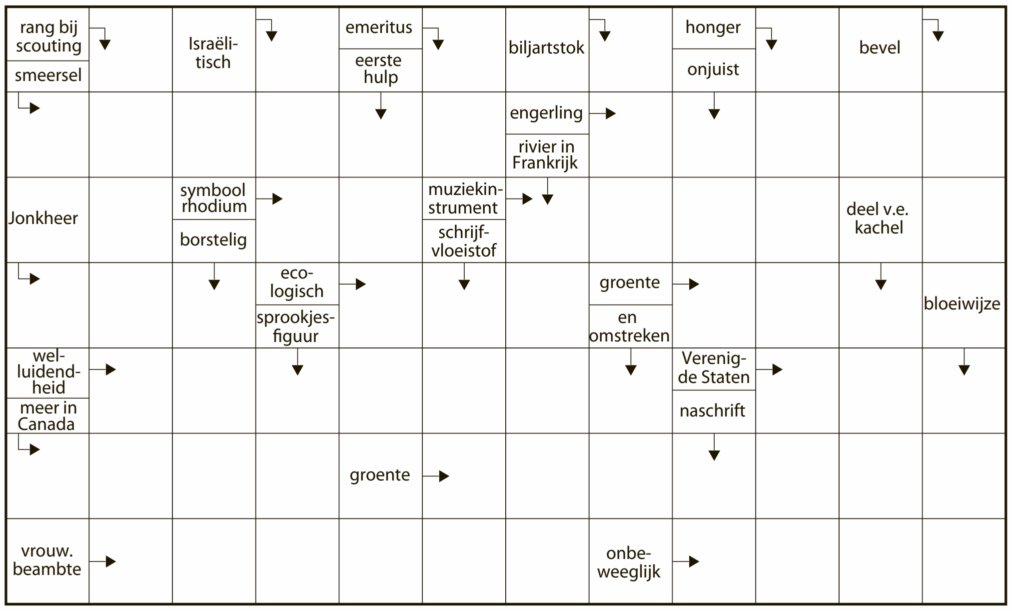

CRYPTOGRAM

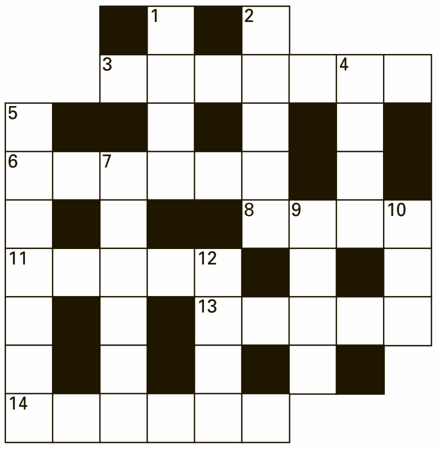

HORIZONTAAL:
3. Hoorbaar praatje (7); **6.** Stempel van een vogel (6); **8.** Hoofd op proef (4); **11.** Zin om voornaam terug te komen (5); **13.** Knijper in een vaartuig (5); **14.** Zo op het oog een noot voor een meisje (6).

VERTICAAL:
1. Dier om het water tegen te houden (4); **2.** Vaardigheid gepaard met vliegwerk (5); **4.** Het pand van de familie (4); **5.** Britse redenaar in de box (7); **7.** Doos voor kleding; **9.** Reus met een reusachtig kind (4); **10.** Voor dit kruid is er weer hoop (3); **12.** Het is niet bezet, eerlijk gezegd (4).

WOORDZOEKER

S	U	I	K	E	R	S	P	I	N	N	I	G
T	I	D	A	M	V	I	T	E	E	H	E	E
R	T	E	I	B	L	E	R	R	N	O	D	D
O	B	I	M	R	U	E	R	E	E	T	N	J
O	L	L	E	M	I	N	V	G	E	E	U	K
I	I	D	O	M	I	L	G	R	R	M	K	G
D	N	IJ	E	N	E	N	U	A	P	E	R	I
O	K	R	U	D	G	L	I	S	L	T	E	D
P	E	T	R	O	L	E	U	M	B	O	E	N
J	R	S	S	A	M	I	W	A	A	O	W	A
V	A	B	E	S	T	E	L	A	U	T	O	T
A	E	B	I	K	A	R	S	I	S	L	S	S
N	R	D	O	R	A	P	P	E	L	S	A	P
G	A	M	E	T	T	M	Y	R	O	U	E	O
S	S	N	O	C	T	A	M	B	U	L	E	N
T	O	O	N	E	G	L	E	C	D	A	B	K

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

ALLURE
APPELSAP
AREND
ARMOE
BADCEL
BESTELAUTO
BLOESEM
BUNGALOW
BYPASS
CELGENOOT
DELVEN
EVERGREEN
GRASMAAIER
HOTEMETOOT
JABOT
JEREMIEREN
JUMPSUIT
KNOEI
LAMPREI
MINIMA
NOCTAMBULE
OEMIAK
ONDERLIP
ONERA
ONGEWASSEN
OPSTANDIG
PETROLEUM
PINNIG
SADISME
STREEK
STRIJDLIED
STROOIDOP
SUIKERSPIN
UITBLINKER
UITKOMST
VANGST
WEERKUNDE

© Sanders Puzzelboeken/160521

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

9	1	6	7	5	2	3	4	8
2	4	8	9	1	3	7	6	5
7	5	3	4	6	8	9	2	1
6	3	7	2	9	1	8	5	4
1	2	5	8	7	4	6	3	9
4	8	9	6	3	5	1	7	2
5	9	1	3	4	6	2	8	7
3	7	2	5	8	9	4	1	6
8	6	4	1	2	7	5	9	3

Heavy

5	8	9	6	2	7	4	1	3
4	2	7	1	3	8	9	5	6
6	1	3	5	4	9	7	2	8
7	3	4	2	8	5	6	9	1
1	6	8	7	9	3	2	4	5
2	9	5	4	6	1	3	8	7
8	5	6	9	7	4	1	3	2
9	7	1	3	5	2	8	6	4
3	4	2	8	1	6	5	7	9

Cryptogram:
Horizontaal: 3. Service; 6. posten; 8. daad; 11. trouw; 13. ijkers; 14. mantel.
Verticaal: 1. Peut; 2. avond; 4. cola; 5. spotrijm; 7. slogan; 9. amen; 10. das; 12. wijze.
Woordzoeker:
EPICENTRUM

Zweedse puzzel

■	P	■	Z	■	U	■	V	■	G	■	A
P	R	E	U	T	S	■	L	O	E	N	S
■	O	■	S	A	■	D	O	C	H	■	T
I	N	L	■	E	L	I	■	H	A	L	■
■	K	O	B	L	E	N	Z	■	L	E	E
L	E	V	E	■	G	E	W	E	T	E	N
■	N	E	S	T	O	R	■	I	E	M	E

Prijspuzzel

A	K	O	N	I	E	T	■	O	F	F	E	R	T	E
■	L	■	I	E	R	■	P	■	R	E	M	■	A	■
B	E	V	E	L	■	Z	A	K	■	S	M	A	A	K
E	E	L	T	■	H	E	R	O	S	■	A	S	L	A
P	■	I	■	D	A	G	T	R	I	P	■	T	■	L
A	A	N	N	A	M	E	■	E	T	A	G	E	R	E
L	■	D	■	M	E	N	S	A	A	P	■	R	■	B
E	R	E	N	■	L	E	H	A	R	■	P	I	T	A
N	O	R	I	T	■	N	O	N	■	T	A	X	U	S
■	O	■	E	O	S	■	P	■	M	O	P	■	T	■
A	F	B	R	E	U	K	■	W	IJ	N	S	A	U	S

Work & Travel met Elton

Hoe meer hij reist, hoe meer hij van Curaçao gaat houden. Voorlopig is hij echter nog op wereldreis. Docent Aardrijkskunde Elton Sint Jago doet in de Ñapa maandelijks verslag van zijn belevenissen.

Bezoek aan Zimbabwe

Mijn volgende stop was Harare, de hoofdstad en grootste stad van Zimbabwe met ruim 1,5 miljoen inwoners. Zimbabwe is bekend vanwege de hyperinflatie tijdens eind jaren 2000 toen biljetten van een triljoen Zimbabwe dollars gedrukt werden, maar nu wordt voornamelijk de Amerikaanse dollar gebruikt.

Tekst: **Elton Sint Jago**

In Harare verbleef ik bij couchsurfers, twee broers die mij erg goed ontvingen. Hele gastvrije en warmhartige mensen die me ook hebben geholpen en tips gegeven hebben voor de rest van mijn reis in Zimbabwe. Engels wordt overal gesproken en de twee meest gesproken lokale talen zijn Shona en Ndebele.

Ik wist niet wat ik van Zimbabwe moest verwachten maar was altijd erg nieuwsgierig naar het land. Vanuit de luchthaven richting de stad word je begroet door het onafhankelijkheidsmonument over de weg, waar 'Zimbabwe 1980 Independence' op staat.
De binnenstad zag er moderner uit dan ik verwacht had en het was redelijk schoon; buiten het centrum was het wel minder. Ik verbleef dichtbij het centrum en ik ging zelf de stad verkennen. Ik liep door de Samora Machel Avenue waar Robert Mugabes hoofdkantoor gelegen is. Mugabe is de president van het land sinds 1980. Er mogen bij het hoofdkantoor geen foto's genomen worden en na een bepaald tijdstip mag je niet voor het gebouw lopen, je moet oversteken.
Langs de Nelson Mandela Avenue tref je het mooie African Unity Square, de St. Mary Cathedral en het parlement van Zimbabwe. Ik heb 'sadza' met kip gegeten, precies zoals 'funchi blanku' op Curaçao. Het wordt met de hand gegeten. We bezochten Mukuvisi Woodlands, een park met veel fauna maar helaas waren alle dieren ver van het observatieplatform vandaan. We waren ook te laat voor de dagelijkse wandelsafari's. Verder heeft het park ook krokodillen en een grote verscheidenheid aan tropische vogels. Heel bijzonder vond ik de Chiremba Balancing Rocks, rotsen die letterlijk op elkaar gestapeld en gebalanceerd zijn. Het is een heel apart, surrealistisch landschap dat gevormd werd omdat de zachtere rotsdelen weg geërodeerd zijn. 's Avonds hebben we ons ook vermaakt en we gingen naar een klein jazzconcert van 'Vee Mukarati'. Op een andere avond gingen we naar een soort parkeerplaats waar veel mensen 's zondags bij elkaar komen met hun drinken en gezellig kletsen, muziek spelen en dergelijke. De broers en hun vrienden namen vlees mee en dat werd ter plekke op de barbecue gelegd. Het was zo gezellig in Harare dat ik iets langer bleef dan gepland.
Ik nam de bus naar Masvingo, een stadje met circa 70.000 inwoners. Ik regelde een taxichauffeur om mij naar de Great Zimbabwe Ruins te brengen, ruïnes van een oude stad die op de Unesco Wereld Erfgoedlijst staan. Het land is na de onafhankelijkheid naar de ruïnes vernoemd, nadat het vroeger het (Zuid-)Rhodesië heette. Great Zimbabwe werd tussen de elfde en vijftiende eeuw door oorspronkelijke, zwarte Afrikanen gebouwd en bezet maar Europese kolonisten en de blanke minderheidsregering van Rhodesië weigerden te geloven dat Great Zimbabwe door zwarten gebouwd kon worden. Sommige delen zijn goed bewaard gebleven, ook boven een heuveltje vanwaar je een mooi uitzicht op het Mutirikwe Meer hebt.
Ik reisde verder richting Bulawayo, de tweede stad van Zimbabwe met zo'n 700.000 inwoners. De koloniale invloed is duidelijk te zien in verschillende gebouwen van Bulawayo en ik vond het een beter georganiseerde, schonere en kleurrijkere stad dan Harare. De broers in Harare hadden een slaapplek voor me geregeld bij goede vrienden van ze die mij ook ontzettend goed behandeld hebben. Mijn gastheer leidde mij rond en vertelde mij veel over de geschiedenis van de stad. Ook gingen we naar een 'boekcafé' waar een gedichtenavond plaatsvond. Jonge, beginnende dichters mochten hier hun gedichten presenteren.

Met een nachtbus ging ik verder richting de Victoria Falls. Deze watervallen bij de Zambezi Rivier liggen op de grens tussen Zimbabwe en Zambia.

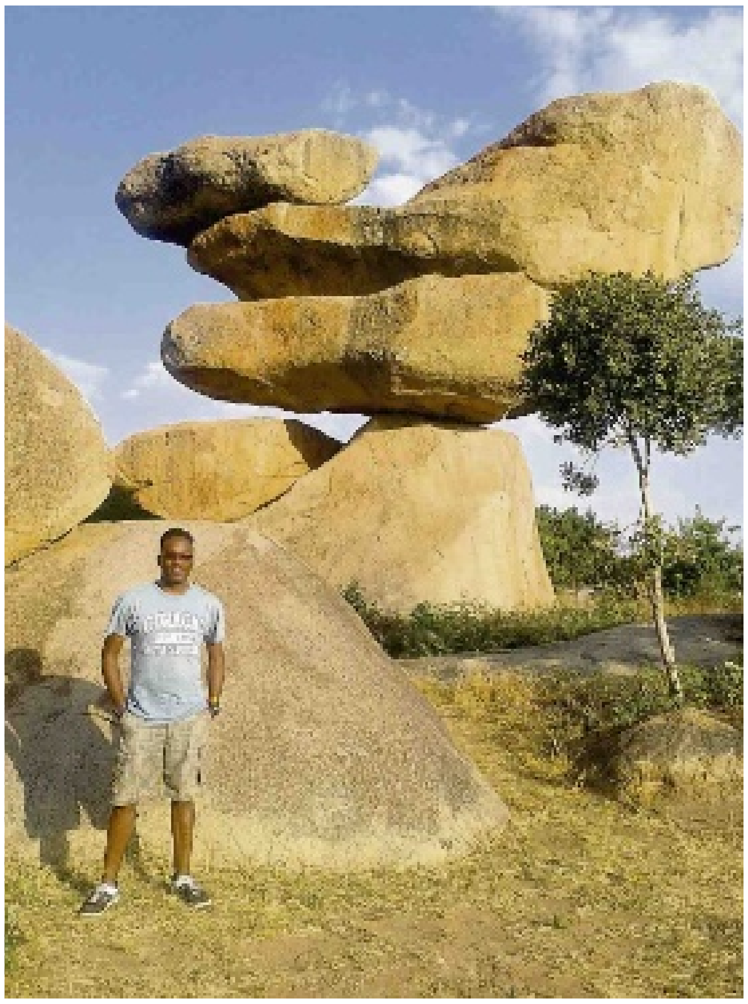

Chiremba Balancing Rocks.

Het is ongetwijfeld de belangrijkste attractie in het land. Vanwege de aanhoudende droogte zag ik de watervallen niet in volle kracht. Bepaalde delen lagen droog. Aan de ene kant was dat maar goed ook, anders zou ik kletsnat geworden zijn en foto's nemen zou erg moeilijk geweest zijn. Het water valt meer dan 100 meter in een diepe kloof en vaak verscheen er een regenboog. De Victoria Falls zijn indrukwekkend en vormen een van de Zeven Wereldwonderen; zonder twijfel de moeite waard om te bezoeken! Terug in Bulawayo bleef ik een nacht om vervolgens met de bus naar het zuidwesten te reizen.

Ik had graag langer in Zimbabwe willen blijven om meer van het land te zien. Ik vond Zimbabwe een beetje duur en vroeg me af hoe de meeste mensen er overleven. De mensen die ik ontmoette hebben grotendeels bijgedragen aan de geweldige ervaring in dit land waar ik me meteen thuis voelde. Hopelijk zal ik in de toekomst terugkeren.

Victoria Falls.

Harare.

Great Zimbabwe ruïnes.